

Treball de fi de grau

Títol

Autor/a

Tutor/a

Grau

Data

Full Resum del TFG

Títol del Treball Fi de Grau:

Autor/a:

Tutor/a:

Any:

Titulació:

Paraules clau (mínim 3)

Català:

Castellà:

Anglès:

Resum del Treball Fi de Grau (extensió màxima 100 paraules)

Català:

Castellà:

Anglès

*“The story of the Negro in America is
the story of America. It is not a pretty story.”*

James Baldwin

Agraïments

A Cristina Cifuentes i a Bob l'Estatut

1. INTRODUCCIÓ	4
2. MARC TEÒRIC	5
2.1. L'ESCLAVISME	5
2.2. LA GUERRA DE SECESSIÓ	5
2.3. LA RECONSTRUCCIÓ	6
2.4. L'IMPERI JIM CROW	7
2.5. L'ESTIU VERMELL DE 1919	8
2.6. LA GRAN DEPRESSIÓ	9
2.7. LA SEGONA GUERRA MUNDIAL	9
2.8. DESPRÉS DE LA II GUERRA MUNDIAL	10
2.9. L'INCIPIENT MOVIMENT	11
2.10. EL MOVIMENT I LA NO-VIOLÈNCIA	11
2.11. EL MOVIMENT ES CONSOLIDA	12
2.12. LA MARXA SOBRE WASHINGTON	13
2.13. LA LLEI DELS DRETS CIVILS I DEL DRET A VOT	13
2.14. EL PODER NEGRE	14
2.15. L'ASSASSINAT DEL LÍDER	16
2.16. L'ORFANDAT	17
3. METODOLOGIA	18
3.1. OBJECTE D'ESTUDI	18
3.2. OBJECTIUS	18

3.3. PREGUNTES D'INVESTIGACIÓ	18
3.4. MÈTODE	18
3.5. MOSTRA	21
3.6. LIMITACIONS	22
4. INVESTIGACIÓ	23
4.1. ANÀLISI MOSTRA GENERAL	23
4.2. RESULTATS MOSTRA GENERAL	37
4.3. ANÀLISI MOSTRA ESPECÍFICA	39
4.4. RESULTATS MOSTRA ESPECÍFICA	60
5. CONCLUSIONS	65
6. BIBLIOGRAFIA	67

1. INTRODUCCIÓ

Vivim temps francament desesperançadors. Diferents tipus de crisis vertebraren avui el que coneixem com a Occident i la percepció és que la societat s'encamina, molt paulatinament, cap a una fosca distopia. La terrible crisi econòmica del 2008 va venir acompanyada d'un descrèdit cap a les institucions i l'establishment en general sense precedents. Diferents sociòlegs coincideixen que, en aquell moment, es va crear l'escenari idoni perquè esdevingués la revolta. I sí, és veritat que arreu es van produir mobilitzacions amb un fort component revolucionari. A Espanya el col·lectiu del 15-M "Indignats" es va escampar acampant a les places de les principals ciutats demanant, entre d'altres, noves formes de participació política. Als Estats Units, el moviment Occupy Wall Street clamava contra el famós 1% —segons l'informe d'Intermon Oxfam¹, vuit homes— que té més riquesa que tot el planeta sencer. Ambdues són manifestacions legítimes d'un poble que percep desequilibris seriosos i ambdues, també, són manifestacions que no han aconseguit cap canvi substancial. Vivim temps francament desesperançadors.

I és en aquest context on ens veiem obligats a plantejar-nos una sèrie de preguntes. On ens veiem obligats a mirar-nos al mirall com a poble i pensar. Enmig de tot això, el present treball emergeix com una manera de copsar, amb modèstia, la situació d'un fenomen que sembla inherent a la raça humana: la injustícia. El perquè d'aquest treball rau precisament en això últim.

Hi ha alguna cosa que sempre se'ns escaparà quan parlem del mal. És amb aquesta certesa, però amb una ferma convicció per combatre la injustícia, que, eventualment, podrem deslliurar-nos d'aquesta xacra. Que Donald Trump sigui president de la primera potència mundial és el catalitzador d'una societat que s'havia admirat quan esdevenia la garant de les llibertats, però que avui s'encongeix perquè es reconeix partida. En el si de la "terra dels lliures i la llar dels valents"² hi emergeixen els fantasmes del passat i els vius del present.

En essència d'això tracta aquest treball. D'intentar reflectir aquesta gran tragèdia que és ser humà.

Tot sigui per recuperar l'esperança perduda.

¹ (2016). *Una economía al servicio del 1%*. Mar. 2018, de Intermon Oxfam Lloc web: <https://www.oxfamintermon.org/es/documentos/15/01/16/una-economia-al-servicio-del-1>

² Extracte traduït de la lletra de l'himne americà.

2. MARC TEÒRIC

En referir-nos al Moviment pels Drets Civils de la població afroamericana dels Estats Units, estem fent referència a una sèrie d'esdeveniments, manifestacions, boicots, disturbis i altres duts a terme per aquesta en resposta al sistema segregacionista imperant en aquest país des de molt temps enrere. Per entendre la dimensió del fenomen, ens hem de remuntar en els mateixos fonaments de la nació americana.

2.1. L'ESCLAVISME

Els límits geogràfics que avui conformen Estats Units foren, molt temps enrere, terra d'altri. La colonització a partir de la descoberta del Nou Món va anar acompanyada de dos fenòmens inherents: un, l'aniquilació de les poblacions indígenes. L'altre, el rapte massiu de població africana per l'òptima explotació d'una terra nova. Es calcula que cinc milions de persones foren raptades de l'Àfrica i, aproximadament un 10% van ser destinades a la zona sud d'Amèrica del Nord (Stark, 2004 p.322), on hi havia grans plantacions i un clima òptim per una agricultura productiva en arròs, tabac i, sobretot, cotó. Estem parlant de les terres del curs inferior i del delta del riu Mississipí. En aquesta regió (entorn dels actuals estats de Louisiana i Mississipí), el moment més àlgid del tràfic d'esclaus va produir-se durant el segle XVIII. Mentrestant els estats del nord no tenien la necessitat imperiosa d'aquesta mà d'obra, ja que no tenien les condicions geogràfiques i climàtiques i el 1808 ja s'havia abolit perquè no resultava rendible. Els grans terratinents sudistes no podien permetre's perdre els sucosos beneficis dels que gaudien i van continuar amb l'esclavitud fins a l'any 1865, quan van ser derrotats en la Guerra de Secessió.

2.2. LA GUERRA DE SECESSIÓ

Entre el 1861 i el 1865 es produeix la Guerra de Secessió on un dels punts d'enfrontament és, precisament, l'esclavitud. En les eleccions presidencials de 1860, el Partit Republicà dels Estats Units, amb Abraham Lincoln al capdavant, havia fet campanya en contra de l'expansió de l'esclavitud més enllà dels estats en els quals ja existia. La victòria de Lincoln en les eleccions provocà l'inici d'un terrabastall. Set estats del Sud van declarar la secessió de la Unió immediatament. El govern sortint va rebutjar la legalitat de la secessió i la van considerar rebel·lió. Havia començat la guerra.

Els onze estats del Sud partidaris de l'esclavitud van formar els Estats Confederats d'Amèrica (la Confederació). Liderats per Jefferson Davis, van lluitar contra els Estats Units d'Amèrica (la Unió o el Nord), liderats per Abraham Lincoln i que tenia el suport de tots els estats lliures i els cinc estats esclavistes fronterers.

Mentre que en la Constitució Confederada, Article IV segona secció, la paraula “esclaus” era emprada sense embuts: “The citizens of each state with their slaves and other property, and the right of property in said slaves shall not be thereby impaired” (The Avalon Project, 2018), el govern de la Unió, abans del final de la guerra va dur a terme la promulgació de la Proclama d'Emancipació³, mitjançant la qual, centenars de milers d'esclaus van marxar a les zones alliberades per les tropes unionistes. A les zones alliberades molts d'aquests esclaus es van unir a aquestes tropes, ja que aquesta guerra s'estava lliurant, en gran mesura i tot i que no fos el motiu principal de la contesa, pel futur de la població afroamericana. Aquest va ser, segurament, un dels motius clau de la victòria de la Unió.

2.3. LA RECONSTRUCCIÓ

Una vegada finalitzada la guerra es van aprovar la Tretzena Esmena⁴, que posava fi a 250 anys d'esclavitud (Cunliffe, 1989: 367), la Catorzena Esmena⁵ i la Quinzena Esmena⁶, que ampliava l'anterior, dictaminant que tots tenien dret al vot sense restriccions de “raça, color o anterior situació de servitud” (O'Reilly, 1984: 121-127). Totes tres suposarien una ampliació de llibertats per a la població negra, que en sortir de l'esclavitud només un 5% estava alfabetitzada (Jones, 1996: 255). Altres plans s'intentarien dur a terme, com el pla *forty acres and a mule*⁷ o l'aprovació de la Llei de Drets Civils de 1875. Havia arrencat el període de la Reconstrucció (1865-1877).

Amb tot, cap de les Esmenes ni tampoc cap d'aquests plans aconseguiria matar el fantasma de l'esclavitud. Després de l'assassinat del president Abraham Lincoln, el vicepresident Andrew Johnson va ocupar el càrrec. La presidència d'Andrew Johnson (1865-1869) no va ser prou forta per consolidar les bones noves. Es va oposar a les pretensions dels republicans més radicals, que advocaven per l'assoliment de la plena llibertat de la raça negra. No creia que els recentment emancipats —els lliberts— tinguessin els mateixos drets i hi posaria moltes objeccions. Johnson, de fet, va amnistiar als sudistes i aquests van conservar els seus drets sobre les propietats i terres amb la condició d'emprar els Codis Negres, que pràcticament suposaven tornar a l'esclavitud perquè llevaven drets fonamentals als negres. Aquests Codis es van trobar amb la fèrria oposició dels republicans radicals que van aconseguir tirar-los enrere.

³ Proclama d'Emancipació: El 22 de setembre de 1862, el president Abraham Lincoln, va emetre un esborrany d'aquesta Proclama d'Emancipació, en el qual es recollia que els esclaus dels estats en rebel·lia passarien a ser població lliure l'1 de gener de 1863. Una vegada emesa la Proclama d'Emancipació, aquesta recollia que des d'aquell punt en endavant, la població esclava passava a ser lliure.

⁴ Seria aprovada al desembre de 1865 i posaria fi a l'esclavitud.

⁵ Suposaria l'ampliació de les proteccions legals federals, a partir d'aquell moment (1868) s'ampliaven a qualsevol persona independentment de la seva raça.

⁶ Va abolir les restriccions racials per votar (1870).

⁷ Era un pla que consistia en la redistribució de 162.000 hectàrees de terra que havien estat abandonades en els estats de Carolina del Sud i Geòrgia. FONT: McCammon, S. (January 12, 2015). *The Story Behind '40 Acres And A Mule'*. Feb 2018, de NPR Lloc web: <https://www.npr.org/sections/codeswitch/2015/01/12/376781165/the-story-behind-40-acres-and-a-mule>

Amb tot, a la fi del segle XIX i inicis del XX, sorgia una nova forma de racisme cap a la població negra, la segregació. Els nous governants demòcrates (anteriorment confederats i partidaris de l'esclavitud) estaven determinats a suprimir els drets obtinguts pels ciutadans negres durant la dècada anterior i, aprofitant la victòria electoral del 1876, van establir un complex sistema de segregació racial aprovat el 1881. Aquesta es trobava emparada per una sèrie de lleis restrictives que el que feien era promoure la separació de la societat en dos pols, un de blanc i un de negre.

2.4. L'IMPERI JIM CROW

Aquestes lleis es van recollir sota el nom de Jim Crow⁸ i van establir una separació de iure duent a la pràctica a sistematitzar una sèrie de desavantatges econòmics, educatius i socials. Segregació que s'estipulà en escoles, restaurants, trens, hotels i fins i tot cementiris. Les lleis Jim Crow avalaven la segregació racial i la discriminació de la qual els afroamericans eren objecte. L'any 1896 aquesta doctrina de "separats però iguals" es va fer visible en un dels casos més famosos d'Estats Units, Plessy contra Ferguson⁹. Aquest cas establiria les fronteres legals de la segregació. És important destacar que a partir d'aquest moment la societat afroamericana conviu sota uns paràmetres d'apartheid dels quals ja no es podrà deslliurar, de iure, en gairebé 100 anys.

Si bé al Nord del país les pràctiques segregacionistes rarament havien desencadenat en episodis de violència generalitzada, arribem a la fi de la Primera Guerra Mundial (1918), moment que marcarà l'expansió de la tensió racial Sud-Nord. L'adveniment del conflicte bèl·lic havia ocasionat una important escassetat de mà d'obra —conseqüència directa de la partida de milers d'homes al front i de la interrupció del flux d'immigrants europeus— pel que Defensa no només va requerir cobrir aquest dèficit, sinó que també incorporar més homes a les Forces Armades. Aquest fenomen, conjuntament amb l'empitjorament de les condicions econòmiques al Sud i l'esperança d'un major grau de llibertat al Nord, va impulsar a la població negra a emigrar cap a les prominents ciutats industrials del nord. El 1914 es calcula que a Detroit no hi havia més de 1000 negres, el 1919, en canvi, s'estima que la població afroamericana es va multiplicar per 15.¹⁰

Un cop finalitzada la guerra, el retorn de les tropes del front va ocasionar un increment de les tensions racials en l'àmbit laboral: en retornar als seus llocs de treball, milers de veterans els trobaven ocupats per afroamericans. I si bé aquests últims van seguir ocupant el graó més baix del proletariat urbà i realitzant les tasques que els blancs no exercien, la majoria de la població

⁸ Lleis estatals i locals dels Estats Units promulgades entre 1876 i 1965 i que representaven un mandat per a la segregació racial en els estats de l'antiga Confederació. Una d'aquestes lleis, creades per mantenir la diferenciació de la població segons el seu color, és la clàusula de l'avi, que impedia a tot descendent d'esclau, votar.

⁹ El 7 de juny de 1892, Homer Plessy pujaria a un vagó de tren tenint assignat un seient reservat per a gent blanca. Plessy era home lliure i 1/8 negre, 7/8 blanc, però la llei de Louisiana l'havia classificat com a afroamericà. Les autoritats li van dir que es traslladés a un vagó per a negres i ell es va negar, per la qual cosa seria arrestat i empresonat. En el posterior judici, el Tribunal Suprem va confirmar que la segregació era legal, sempre que les instal·lacions separades fossin iguals. FONT: Duignan, B. (May, 2018). Plessy v. Ferguson. Maig, 2018, de Encyclopædia Britannica Lloc web: <https://www.britannica.com/event/Plessy-v-Ferguson-1896>

¹⁰ New York Times: "For Action on Race Riot Peril," 5 d'octubre, 1919. Accés Març, 2018.

del nord —temorosos davant les perspectives d'igualtat racial i competència laboral— van experimentar un fort sentiment de rebuig davant la presència dels nouvinguts.

2.5. L'ESTIU VERMELL DE 1919

Tant en el Nord com en el Sud van començar a veure's grups de linxadors que, buscant preservar la puresa de l'ètnia blanca, atemptaven contra la vida dels afroamericans. La violència racial estava en l'ordre del dia: el 1917, 38 negres havien estat linxats i altres 38 van ser assassinats en uns disturbis a East St. Louis, (Illinois); el 1918, 58 negres eren linxats; el 1919, més de 70 negres eren linxats, almenys deu d'ells veterans que anaven amb uniforme (Ellis, 1994, pp 39-59).

Els disturbis racials van finalment esclatar entre maig i setembre de 1919. L'hostilitat blanca que la presència dels negres provocava va poder observar-se en violents disturbis racials produïts en nombrosos centres urbans —entre ells Chicago (Illinois), Elaine (Arkansas), Washington D.C., Houston (Texas) i Knoxville (Tennessee)— i la seva ferocitat va ser tal que aquest període va passar a ser batejat per un membre de la NAACP¹¹ com l'Estiu Vermell de 1919.

A Chicago es produïren els pitjors disturbis. Eugene Williams, un jove negre va entrar a una platja segregada. Allà va ser apedregat i es va ofegar. Quan el CPD (Chicago Police Department) es va negar a prendre mesures contra els atacants, van començar 13 dies consecutius de forts disturbis. Les 38 víctimes mortals resultants eren 23 negres i 15 blancs. Els ferits van ascendir a 537 i es calcula que 1000 famílies negres van quedar-se sense sostre.¹²

Si bé els disturbis foren sobretot urbans, l'únic i el més sagnant pel que fa a víctimes mortals es va produir a la zona rural d'Elaine (Arkansas) on van morir cinc blancs i aproximadament entre 100 i 240 negres. El resultat: mentre cap blanc fou acusat, 120 negres van ser acusats de diferents crims, inclòs assassinat i desordre públic i 12 d'aquests van ser sentenciats a mort.¹³

¹¹ La National Association for the Advancement of Colored People (NAACP) havia estat fundada a Nova York el 1909 per un grup d'intel·lectuals d'ambdues ètnies que s'oposaven a la discriminació i violència que els negres patien als Estats Units. Apel·laven a la recerca, a l'educació, a accions legals, debats i publicitat com a recursos per impulsar l'acció federal contra els linxaments i a favor dels drets civils. La seva tàctica de lluita per excel·lència passava pel sistema legal: durant dècades van atacar al sistema de segregació directament a les Corts. El 1915, van aconseguir que la Cort Suprema invalidés la Grandfather Clause, que prohibia votar a la majoria dels negres del sud; i el 1921 va aconseguir la sanció de la primera llei contra els linxaments mai aprovada per la Càmera de Representants. FONT: Ovington, M. (1914). HOW NAACP BEGAN. Mar 12, 2018, de NAACP Lloc web: <https://web.archive.org/web/20090122230015/http://naacp.org/about/history/howbegan/index.htm>

¹² Encyclopædia Britannica: "Chicago Race Riot of 1919". Accés 24 d'Abril 2018. <https://www.britannica.com/event/Chicago-Race-Riot-of-1919>

¹³ Conference In Arkansas Re-examines 1919 Attack. The New York Times, 13 Feb. 2000.

2.6. LA GRAN DEPRESSIÓ

La Gran Depressió de la dècada de 1930 va empitjorar la ja horrible situació econòmica dels afroamericans. Van ser els primers en ser acomiadats dels seus llocs de treball, i van patir una taxa d'atur dues o tres vegades més que la dels blancs. A Atlanta, gairebé el 70% dels treballadors negres van quedar desocupats el 1934. A les ciutats del nord, aproximadament el 25% dels treballadors blancs estaven desocupats l'any 1932, mentre que les taxes d'atur entre els afroamericans superaven el 50% a Chicago i Pittsburgh i el 60% a Filadèlfia i Detroit (Lynn Greenberg, 2009, p.27). En els primers programes d'assistència pública, els afroamericans sovint rebien substancialment menys ajuda que els blancs, i algunes organitzacions benèfiques fins i tot excloïen als negres dels sopars caritatius.

La violència racial va tornar a ser més comuna, especialment al sud. Els linxaments, que havien disminuït a 8 l'any 1932, es van elevar a 28 el 1933¹⁴. Mentrestant s'estava acostant l'inici d'un nou boom industrial.

2.7. LA SEGONA GUERRA MUNDIAL

En la Segona Guerra Mundial, just com hem vist en la Primera Guerra Mundial, hi va haver una migració massiva de negres del sud rural. Es calcula que 1,5 milions d'afroamericans van abandonar el sud durant la dècada de 1940, principalment cap a les ciutats industrials del nord.¹⁵ Una vegada més, l'escassetat d'habitatges i la competència laboral van provocar una major tensió entre negres i blancs, que va tornar a desembocar en disturbis: el pitjor es va produir a Detroit el juny de 1943. Sembla ser que, arran del rumor de violació d'una nena per part d'un home negre, va provocar la ira de la comunitat blanca de "Motor Town", on van ser assassinats 17 negres i cap blanc¹⁶.

¹⁴ Race during the Great Depression. Feb. 14, 2018, de Library Of Congress. Lloc web: <http://www.loc.gov/teachers/classroommaterials/presentationsandactivities/presentations/timeline/depwwii/race/>

¹⁵ "The Second Great Migration", The African American Migration Experience, New York Public Library. Accés 23 de Març 2018 <http://www.inmotionaame.org/print.cfm.jsessionid=f830444661458729315793?migration=9&bhcp=1>

¹⁶ The Detroit News. (feb 19, 1999). The 1943 Detroit race riots. abr 29, 2018, de The Detroit News. Lloc web: <http://blogs.detroitnews.com/history/1999/02/10/the-1943-detroit-race-riots/>

2.8. DESPRÉS DE LA II GUERRA MUNDIAL

És en el període posterior a la Segona Guerra Mundial quan hi ha el canvi de mentalitat entre la població negra que desemboca en la lluita pels drets civils. En aquesta època comença a sorgir l'anomenada “contracultura”, el moviment hippy i el seu estil de vida comunitari, pacifista i liberal, on la música té un paper cabdal per vehicular la protesta. Sorgiran, així, estudis de música com la Motown (Detroit) o Stax (Memphis), ambdues plataformes de la música negra. D'altra banda, els mitjans de comunicació van experimentar una enorme transformació. La televisió permetia conèixer els esdeveniments —de manera més o menys esbiaixada— amb major celeritat.

Abans, però, partim d'un context molt similar a la fi de la Primera Guerra Mundial. Les necessitats d'armament de l'Amèrica en guerra i l'augment de la producció van provocar la migració de negres del Sud cap al Nord. Amb tot, en concloure la contesa i descendir la producció, els negres van ser els primers en ser acomiadats. Això va tenir conseqüències importants des del punt de vista del salari mitjà de les famílies blanques i negres. Les primeres obtenien 3094 dòlars, xifra molt superior als 1834 dòlars de les segones¹⁷. La pràctica totalitat dels negres (85%) eren obrers a causa de la creixent industrialització de les ciutats encara que marginats en barris pobres o guetos. A més, els combatents negres van comprovar la contradicció de lluitar contra un feixisme opressor de la llibertat quan al seu país ells també estaven en una situació de desigualtat manifesta gràcies a la vigència de les lleis Jim Crow, sobretot al Sud.

Mentrestant la pressió incansable de la NAACP i la seva estratègia de portar al Tribunal Suprem els casos més il·lustratius de violació dels drets civils, va provocar un dels canvis clau cap a la igualtat, potser el més important per futures litigacions (Schuck, 2006, p.104). Es tracta de la històrica fallada del cas Brown contra la Junta Escolar de Topeka el 1954 que va tirar per terra la doctrina de “separats però iguals” vigent des de 1896. Les classes separades per raó de raça eren inconstitucionals. El cas va ser tan important que, molt anys després, ha servit com a base per la defensa dels drets de dones, del col·lectiu LGTBI, de discapacitats o d'immigrants (Schuck, 2006, p.104). A partir d'aquí comença una nova lluita. Comença el Civil rights movement.

¹⁷ U.S. Department of Commerce, Bureau of the Census, *Current Population Reports, Series P-60, Money Income of Families and Persons in the United States*, nos. 105 and 157; *Money Income of Households, Families, and Persons in the United States*, nos. 162, 174, and 180; *Money Income and Poverty Status in the United States*, nos. 166 and 168; and *Income, Poverty, and Valuation of Noncash Benefits*, no. 188. U.S. Department of Labor, Bureau of Labor Statistics, *Consumer Price Index*. Lloc web: <https://nces.ed.gov/pubs98/yi/yi16.pdf>

2.9. L'INCIPIENT MOVIMENT

Hi ha dos esdeveniments històrics que, juntament amb la històrica fallada del cas Brown contra la Junta Escolar de Topeka el 1954, configuren l'inici del Moviment. El primer és el brutal assassinat d'Emmett Till el 1955, un nen de 14 anys de Mississipí. Després que una dona blanca —Carolyn Bryant— afirmés que s'havia sentit ofesa per una broma del nen, Roy Bryant —marit d'ella— i John William Milliam —germanastre d'ella— van propiciar una pallissa de mort al nen i van disparar-li al cap. Fou tal la pallissa que quan es va trobar el cadàver només es va poder reconèixer per l'anell de plata que duia. Els assassins, que un any més tard confessarien¹⁸, van ser declarats innocents. Centenars de milers van acudir a l'enterrament, a tomba oberta per decisió de la mare d'Emmett. El cas va crispar a la població negra, va alarmar a la blanca i es convertiria en un emblema de la lluita pels drets civils d'aquesta comunitat als Estats Units.

No calia esperar que apareguessin respostes o actes rebels i l'1 de desembre de 1955, Rosa Parks no va voler canviar-se de lloc a l'autobús de Montgomery, Alabama. A diferència de l'espai pels blancs, l'espai reservat pels negres, al final del vehicle, estava ple a vessar. Rosa Parks seria arrestada, jutjada el 15 de desembre i declarada culpable. La condemna era pagar una multa, però Parks va decidir apel·lar. L'endemà, Jo Ann Robinson, cap del consell polític de la dona va repartir un pamflet que cridava al boicot a la línia de busos: "Una altra dona negra ha estat arrestada, no agafeu l'autobús"¹⁹. Aquest significaria el veritable principi de tot un Moviment articulat i organitzat.

2.10. EL MOVIMENT I LA NO-VIOLÈNCIA

És en aquest moment on apareix un jove pastor, de 26 anys, anomenat Martin Luther King Jr. Aquest home d'Atlanta es reconeix com a ferm admirador del gran pare de la nació índia, Mahatma Ghandi. King apareix a l'escenari arengant a la població afroamericana per realitzar accions que tinguin com a base un ideari pacifista i de no-violència. Hi ha dos episodis que ja marquen el caràcter inherent que tindrà el Moviment. Un és Little Rock, una petita escola d'Arkansas que després de la sentència del Tribunal Suprem, ha d'acceptar 9 estudiants negres. La negativa de les autoritats d'Arkansas, amb l'amenaça de dur la Guàrdia Nacional, va fer intervenir al mateix president Eisenhower, qui feu una defensa a ultrança de l'ordre constitucional federal:

"La base dels nostres drets i llibertats individuals es basa en la certesa que el President i el Poder Executiu del Govern recolzaran i asseguraran la realització de

¹⁸ Bradford, W. (Jan. 24, 1956). *The shocking story of approved killing in Mississippi*. Look Magazine. Abr, 2018, De la base dades newseumed.org. Lloc web: <https://newseumed.org/artifact/look-magazine-story-on-emmett-tills-murder-1955/>

¹⁹ Robinson, J. (December 2, 1955). "Announcement, Another Negro Woman has been Arrested -- Don't Ride the Bus". De Stanford The Martin Luther King, Jr. Research and Education Institute. Lloc web: <https://kinginstitute.stanford.edu/king-papers/documents/announcement-another-negro-woman-has-been-arrested-dont-ride-bus>

les decisions de les Corts Federals, quan sigui necessari i amb tots els mitjans a l'ordre del president”²⁰ ²¹

Per aquest episodi fou clau la mobilització no-violenta. Les assegudes o Sit ins, basades en l'ideari pacifista de King, seran una de les formes de lluita prioritària des dels inicis de la dècada dels seixanta. Ho va ser, també, a la protesta del cafè de Greensboro, Carolina del Nord. Estudiants negres van entrar en una cafeteria d'uns grans magatzems de la ciutat i van ocupar els seients reservats per a blancs a la barra. No van ser atesos i el següent dia hi van tornar més estudiants. Les assegudes col·lectives s'estendrien per tot el país, com la de 1960 a Nashville, Tennessee, on tot i les accions de no-violència van ser detinguts 81 protestants i cap ‘blanc’²².

La no-violència havia guanyat la simpatia de molta població blanca nord-americana, i, alhora, la violència emprada contra aquests activistes va fer que aparegués un sentiment d'animadversió cap a aquelles persones que amb de l'ús de la violència, intentaven frenar-los. En la sit-in de Nashville, per exemple, l'alcalde Ben West, que s'havia mostrat descontent amb el Moviment, en veient la resposta sempre violenta dels “agitadors” blancs, va sumar-se a la protesta. En tres setmanes, les botigues van deixar de tenir espais segregats.

2.11. EL MOVIMENT ES CONSOLIDA

Mentrestant, King és arrestat a Birmingham, Alabama, per una protesta on ja havia estat avisat amb antelació que no la podia fer. Durant el seu arrest, King escriuria la famosa “Carta des de la presó de Birmingham”, on criticava la falta de mobilització davant les injustícies que s'estaven cometent als Estats Units²³. Segons ell, tota manifestació contra una llei injusta per despertar la consciència de la comunitat, era la major mostra de respecte cap a la llei, sempre que la manifestació es dugués a terme amb respecte, amb amor i sense fer ús de la violència.

Després de més protestes a la ciutat de Birmingham, els empresaris de la ciutat es van reunir finalment amb King i es comprometen a integrar a la població de color en els seus restaurants i serveis sanitaris amb la condició de tornar a la tranquil·litat. Això va passar el 9 de maig de 1963 i era veritat que el Moviment havia esdevingut l'instrument per articular el canvi. El contraatac no es va fer esperar. El juny, Medgar Evers, un dels pilars del Moviment, era assassinat i el setembre,

²⁰ Eisenhower, D. (1957). *President Dwight D. Eisenhower's 1957 Address on Little Rock, Arkansas*. Feb. 2018, de HistoryMatters. Lloc web: <http://historymatters.gmu.edu/d/6335/>

²¹ C-Span. [C-SPAN]. (21 de set. 2017). *60 Years Ago: Pres. Eisenhower on Little Rock School Integration 9-24-1957* [Arxiu de vídeo]. Recuperat de https://www.youtube.com/watch?v=ZzT5v_ICU6I min. 7

²² Nashville students sit-in for U.S. civil rights, 1960. Feb 2, 2018, de Global Nonviolent Action Database. Lloc web: <https://nvdatabase.swarthmore.edu/content/nashville-students-sit-us-civil-rights-1960>

²³ Luther King Jr., M. (16 April 1963). *Letter from a Birmingham Jail*. Abr. 2018, d'AFRICAN STUDIES CENTER - UNIVERSITY OF PENNSYLVANIA Lloc web: http://www.africa.upenn.edu/Articles_Gen/Letter_Birmingham.html

el Ku Klux Klan²⁴ duia a terme un dels atemptats més cruels a l'església baptista de Birmingham, matant a quatre nenes. Martin Luther King Jr. es va dirigir al funeral i, a mode de predicció, va dir:

“La història ha demostrat repetidament que el sofriment inimaginable és redemptor: la sang innocent d'aquestes nenes pot servir com a força redemptora que aporti nova llum a aquesta fosca ciutat.”²⁵ ²⁶

2.12. LA MARXA SOBRE WASHINGTON

Des de l'arribada de John F. Kennedy al poder, la política dels Estats Units havia experimentat un gir respecte a l'anterior president, Dwight D. Eisenhower. Kennedy, ja durant la campanya electoral, havia mostrat el seu suport per promoure mesures en favor de la població de color. La victòria en les eleccions d'aquest jove senador de Massachussets va ser en bona part gràcies al col·lectiu afroamericà —el 70% va donar-li el seu suport²⁷. Aquest gir era important que es dotés de suport al carrer i el Moviment va treure 4 milions de ciutadans en una marxa històrica.

La Marxa sobre Washington pel treball i la llibertat, es produïa el 28 d'agost de 1963 i englobava diversos objectius: d'una banda, era una forma de pressionar al Congrés perquè dugués a terme l'aprovació d'un projecte de llei forta sobre drets civils; per l'altra, que la situació de la població de color nord-americà es veiés millorada.

Amb el seu discurs “I have a dream”, Martin Luther King es convertiria en el principal abanderat de la llibertat de la població negra als Estats Units, a més de passar a la història com un de les icones per la lluita de la pau i la justícia de tota la història de la humanitat. L'èxit de la Marxa es va veure coronat amb l'aprovació de la Llei de Drets Civils de 1964 i la Llei del Dret al Vot de 1965.

2.13. LA LLEI DELS DRETS CIVILS I DEL DRET A VOT

L'assassinat a Dallas del president John F. Kennedy no va evitar que es tirés endavant la promesa de dotar de drets a la població afroamericana. La llei dels drets civils va ser finalment aprovada el 2 de juliol 1964 amb Lyndon B. Johnson com a president.

²⁴ Ku Klux Klan és el nom de diverses organitzacions violentes d'ultradreta nord-americana creades després de la Guerra de Secessió amb l'objectiu de mantenir la supremacia de la raça blanca. FONT: KU KLUX KLAN. Abr 14, 2018, de Southern Poverty Law Center (SPLC) Lloc web: <https://www.splcenter.org/fighting-hate/extremist-files/ideology/ku-klux-klan>

²⁵ Meacham, J. (Sept. 23, 2013). Sign InSubscribe Fifty Years After Bombing, Birmingham is Resurrected. Feb. 25, de TIME Magazine Lloc web: <http://content.time.com/time/magazine/article/0,9171,2151804,00.html>

²⁶ Cbs Evening News. [cbseveningnews]. (18 de juny 2015). MLK's 1963 eulogy after the Birmingham church bombing [Arxiu d'àudio]. Recuperat a <https://www.youtube.com/watch?v=iKxb0FuFITA> seg. 25.

²⁷ Hiegel, T. (Nov. 03, 2015). Remembering Kennedy's micro-targeting in the 1960 election. Feb. 25, de NBC News. Lloc web: <https://www.nbcnews.com/news/world/remembering-kennedys-micro-targeting-1960-election-flna2D11641336>

Per aconseguir el vot, un nou projecte va aparèixer en escena: el Projecte d'Estiu de Mississipí, del que van prendre part organitzacions com el Congrés per la Igualtat Racial (CORE), el Comitè Organitzador Estudiantil per la No-Violència (SNCC) i el NAACP. Aquest projecte començaria a funcionar al juny i buscava introduir a població de color en les llistes de votants.

En aquest context de pressió a les institucions, calia mantenir la calor als carrers. El següent pas dels diferents grups en favor dels drets civils va ser una altra marxa. Aquesta seria de Selma a Montgomery, organitzada per Luther King el març de 1965. El detonant va ser l'assassinat d'un jove negre a la ciutat de Marion mentre assistia a un míting sobre el dret al vot.

El president Johnson signaria la Llei del Dret al Vot el 6 d'agost de 1965 en presència dels líders del congrés i els líders del moviment pels drets civils. Gràcies a ella, a finals de 1965 el nombre de votants afroamericans inscrits en els cinc estats del sud havia augmentat en 160.000.

Malgrat l'aprovació de la Llei del Vot amb el president Johnson, els ànims de la població de color no van millorar i es va produir un dels majors disturbis de la història d'Estats Units. A Watts, un gueto de Los Angeles, la població es va aixecar per frenar la brutalitat policial. Aquests disturbis van durar sis dies de caos total. El nombre de víctimes mortals va ascendir a 34, 25 dels quals negres, i els ferits a més de 1000²⁸. La violència va acabar quan el govern federal va enviar a 14.000 soldats.

2.14. EL PODER NEGRE

A mitjans dels anys 60, diverses organitzacions integrades en el Moviment de drets civils estan convençudes que la no-violència predicada per Luther King no funciona. Apareix, llavors, una paulatina radicalització que es tradueix en un fort rebuig a la població blanca i en l'organització, en cas necessari, de brigades d'autodefensa violenta contra aquesta. Aquests sectors retreuen a King i els seus seguidors que hagin tractat a la població blanca com a "germans" quan, l'única cosa que aquesta ha fet al llarg de la història és denigrar-los, assetjar-los i violar els seus drets (Davies, s.f).

Començava a guanyar importància el concepte "black power" que venia a significar la lluita pels drets de la població de color a partir de l'autodefensa, l'autodeterminació i l'autogestió. La radicalització del moviment esdevé, també, per la desesperació d'una part del col·lectiu afroamericà que presència la lentitud dels avenços, les accions impunes dels blancs i, en definitiva, com la no-violència era un mètode poc efectiu.

Segurament, qui millor encarna aquest nou sentiment és El-Hajj Malik El-Shabazz, també conegut com a Malcolm X. Per ell, el missatge era clar: la població negra no havia de seguir més temps a

²⁸ Reitman, V & Landsberg, M. (August 11, 2005). Watts Riots, 40 Years Later. Maig, 2018, de LOS ANGELES TIMES. Lloc web: <http://articles.latimes.com/2005/aug/11/local/la-me-watts11aug11>

l'ombra de la raça blanca, sent la seva única sortida el retorn a l'Àfrica (Mamiya, 2018). Estem davant d'una nova concepció del que ha de ser la lluita per l'emancipació. Per Malcolm X, els Estats Units no són la seva terra i titlla a alguns líders del col·lectiu negre de "titelles" que diuen el que "l'home blanc vol sentir".²⁹

Malcolm X compartia la idea que l'home blanc no podia formar part del moviment negre, atès que sempre tindria una posició preponderant enfront de la població negra. Segons ell, la Marxa sobre Washington, simplement, va ser un teatre que va intentar servir com a bàlsam per a les ferides de la població negra, representant així, una falsa esperança d'igualtat que mai arribaria. A Malcolm X, de fet, se li preguntà si creia que s'estaven produint "progressos". La resposta³⁰:

"No, no s'està avançant. Si claves un ganivet al coll de 9 polzades i el retires 6 polzades, no hi ha progrés... El progrés és curar la ferida i ni tan sols han començat a treure el ganivet. No admetrien ni que el ganivet estigués clavat."

Després de l'assassinat de Malcolm X i gràcies a la seva herència ideològica, apareixerà un nou referent en la lluita pels drets de la població de color: el partit Pantera Negra. Els Panteres, conegut per molts com un grup radical violent, en la realitat es van limitar a usar la violència solament en cas d'extrema necessitat, com a instrument d'autodefensa³¹. Una de les novetats dels Panteres Negres, va ser la creació de patrulles de vigilància policial. Aquestes patrulles estaven formades per militants negres armats que observaven als oficials de policia durant la seva ronda pels guetos per comprovar que es complia la llei.

Després de més disturbis el 1967, el president Johnson va ordenar la creació d'una comissió que tenia com a fi trobar els motius pels quals es produïen aquests esclats de violència i buscar la manera de prevenir-los. La principal conclusió a la qual va arribar la comissió va ser que la nació nord-americana s'estava dividint entre societat blanca i una altra negra. També s'establia que, de seguir pel mateix camí, la nació s'exposava al perill de veure disminuir i fins i tot perdre, els valors bàsics de la democràcia. La solució passava per una igualtat d'oportunitats per al conjunt de la societat, sense distinció de raça i per a això es requeria un compromís per part de tots els actors de la societat³².

²⁹ Truth Hitman (17 de nov. 2016). *Malcolm X names Dick Gregory as one of the puppets* [Arxiu de video]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=1NZEHNSC2Q0>

³⁰ mrholtshistory (21 de abr. 2008). *Malcolm X on progress* [Arxiu de video]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=cReCQE8B5nY>

³¹ Barrial, C. (4 novembre 2016). *Panteres Negres, 50 anys d'una revolució inacabada que va sacsejar els EUA*. Mar. 2018, d'El Crític. Lloc web: <http://www.elcritic.cat/mon/panteres-negres-50-anys-duna-revolucio-inacabada-que-va-sacsejar-els-eua-11829>

³² Lozada, C. (Mar. 2018). *50 years ago, a presidential commission called out America's 'white racism.' It didn't go over well.* Abr. 2018, de The Washington Post. Lloc web: <https://www.washingtonpost.com/news/book-party/wp/2018/03/02/50-years-ago-a-presidential-commission-called-out-americas-white-racism-it-didnt-go-over-well/>

Malgrat que el president Johnson creés el pla “guerra contra la pobresa”, que incloïa educació preescolar especial per als nens pobres i ocupacions de servei comunitari per als joves de barris baixos, entre altres coses, la població de color no va veure millorada, substancialment, la seva situació. Malgrat que la població de color no sentís la millora en la seva vida, des de l'aplicació del pla, fins al 1972, el percentatge de població negra en la pobresa va descendir un 32,2%³³

2.15. L'ASSASSINAT DEL LÍDER

Sembla ser que el cèlebre clergue baptista, que quatre anys enrere havia estat Premi Nobel de la Pau, va endinsar-se en un terreny pantanós quan va criticar obertament la incongruència que suposava que Estats Units es trobés enmig d'una guerra per garantir les llibertats al sud-est asiàtic —la Guerra del Vietnam— quan no era capaç de garantir-les dins les pròpies fronteres. King deixaria reflectida la seva desavinença amb les següents paraules:

“Estem prenent joves negres que han estat desatesos per la nostra societat i els enviem a 8.000 milles d'aquí per garantir les llibertats al sud-est asiàtic que ells no han tingut al sud-est de Geòrgia o en l'est de Harlem. Així que hem enfrontat repetidament la cruel ironia d'observar nois negres i blancs en les pantalles de televisió, veient com ells maten i moren junts perquè una nació ha estat incapaç d'asseure'ls junts a les mateixes escoles.”³⁴

La reacció de l'establishment no es féu esperar i els diaris de l'endemà el van criticar durament. El Washington Post el va titllar d'ingenu, el New York Times parlava de “fàcil” i “calumniós”. I hi havia mencions a una suposada “radicalització”³⁵. D'alguna manera, la premsa va apuntar. Ara només calia que algú disparés.

³³ Fletcher M. A. “Fifty Years after March on Washington, Economic Gap between Blacks, Whites Persists”, *Washington Post*, August 27 2013.

³⁴ waketheherd (3 d'abril 2011). *Why I Am Opposed to the War in Vietnam - Full Speech.wmv* [Arxiu d'àudio]. Recuperat a https://www.youtube.com/watch?v=zyE4eo_jeX8 min.12.

³⁵ Garrow, D. (APRIL 4, 2017). *When Martin Luther King Came Out Against Vietnam*. Mar, 2018, de *The New York Times* Lloc web: <https://www.nytimes.com/2017/04/04/opinion/when-martin-luther-king-came-out-against-vietnam.html>

2.16. L'ORFANDAT

Després d'aquesta desaprovació pública cap al pastor respecte a la participació dels Estats Units en la Guerra de Vietnam, l'FBI el va catalogar com a objectiu primordial. El 1976, un informe del Senat recollia que l'FBI va intentar "neutralitzar" al Dr. Martin Luther King³⁶. S'apropava el dia fatídic. L'últim acte públic del Dr. Martin Luther King Jr. va ser a Memphis, Tennessee, on hi acudia per donar suport en la vaga dels treballadors d'escombraries de la ciutat. Allà va pronunciar l'últim discurs, premonitori de la seva mort: *I've been to the mountaintop*.

"No sé el que passarà ara. Ens esperen dies difícils. Però això ara no m'importa, perquè he estat al cim de la muntanya. Com a qualsevol, m'agradaria tenir una vida llarga (...) però això ara no em preocupa. Només vull fer la voluntat de Déu. I Ell m'ha permès pujar al cim de la muntanya. He mirat al lluny i he vist la terra promesa. Potser no arribi allí amb vosaltres. Però vull que sapiguen aquesta nit que nosaltres, com a poble, aconseguirem la terra promesa. Així que aquesta nit estic feliç. No estic preocupat per res, no li temo a cap home, els meus ulls han contemplat la glòria de l'arribada del Senyor!"³⁷

MLK era assassinat el dia després a l'Hotel Lorraine de Memphis. Havien perdut el pare.

Immediatament es van produir aldarulls i batusses en 60 ciutats. 39 persones van morir, 35 afroamericans. En un grau de rapidesa menor, però en poc temps, el Moviment anà perdent força i derivà cap a les Panteres Negres. Tanmateix, la situació va empitjorar encara més quan els Panteres van passar a ser l'objectiu primordial del programa COINTELPRO³⁸. Cap a mitjans dels 70 estava prou desarticulat. A la dècada dels 80 no hi quedava cap rastre més enllà d'algunes seccions locals.

³⁶ Christensen, J. (November 15, 2014). *The FBI's secret memos show an agency obsessed with "neutraliz(ing)" MLK*. Apr 2018, de CNN Lloc web: <https://edition.cnn.com/2014/11/14/us/fbi-and-mlk/index.html>

³⁷ King Luther, M. (1968). *I've Been to the Mountaintop*. Abril 2018, d'*American rhetoric* Lloc web: <http://www.americanrhetoric.com/speeches/mlkivebeentothemountaintop.htm>

³⁸ Renata, N. (Feb 2017). *When the black justice movement got too powerful, the FBI got scared and got ugly*. Feb 2018, de *Timeline* Lloc web: <https://timeline.com/black-justice-fbi-scared-ebcf2986515c>

3. METODOLOGIA

3.1. OBJECTE D'ESTUDI

L'objecte d'estudi és el tractament que fa la filmografia documental entorn del Moviment afroamericà pels drets civils i com aquest ha estat transmès a la pantalla. El tractament, però, no es limita exclusivament al fenomen històric mencionat, ja que seria emmarcar-se als anys compresos entre el 1955 i el 1968, obviant el caràcter d'immediata actualitat que té el racisme als Estats Units.

3.2. OBJECTIUS

General

Analitzar el tractament que realitza el cinema documental entorn del Moviment afroamericà pels drets civils.

Específic

Obtenir resposta a les preguntes d'investigació.

3.3. PREGUNTES D'INVESTIGACIÓ

- I. La segregació fou un tret característic únicament dels estats del sud d'Estats Units?
- II. La segregació fou un tret característic únicament de l'època regulada per les lleis Jim Crow?
- III. El Moviment dels Drets Civils va ser liderat, també, per dones?
- IV. La filmografia documental analitzada dona veu a tots els agents implicats?

3.4. MÈTODE

La metodologia d'aquesta investigació serà principalment una anàlisi de contingut qualitativa de la mostra documental per poder extreure conclusions que responguin a les preguntes d'investigació anteriorment formulades.

3.4.1. ANÀLISI DE CONTINGUT

Podem definir l'anàlisi de contingut com una tècnica de recerca la finalitat de la qual és la descripció objectiva, sistemàtica i quantitativa del contingut dels elements analitzables. Hem emprat dos mètodes per a l'anàlisi:

3.4.1.1. Qualitatiu

Aquest tipus d'anàlisi ens permet verificar la presència de temes i/o conceptes en un contingut i l'emprarem en l'anàlisi de la mostra específica amb l'objectiu de respondre a les preguntes d'investigació.

3.4.1.2. Quantitatiu

Tanmateix, la presència d'una mostra general de documentals ens obliga a realitzar, també, una anàlisi, en aquest cas i degut a la grandària, quantitativa. L'objectiu és quantificar les dades i establir uns percentatges que ens resultin útils.

3.4.2. CATEGORIES D'ANÀLISI

Per a realitzar l'anàlisi i recopilar la informació utilitzarem dos segments amb categories d'anàlisi diferents. Un per la mostra específica que contindrà aspectes més específics del documental i on aplicarem una anàlisi qualitativa, i un per la mostra general, dedicada a aspectes més generals, d'on aplicarem una anàlisi quantitativa.

3.4.2.1. Mostra específica

Per a la mostra específica s'han construït unes categories de classificació basant-nos en dues bases de dades cinematogràfiques de referència: IMDB (Internet Movie Database) i FilmAffinity. El darrer apartat, en particular, és el que ens permetrà realitzar una mirada alineada amb el contingut dels documentals i que ens serveixi d'eix central per un plantejament que doni resposta als objectius.

1. Direcció:
2. Any:
3. Producció: (nacionalitat)
4. Duració:
5. Guió:
6. Protagonitzada per
7. Música:
8. Distribuïda per:
9. Fotografia:
10. Edició:
11. Idioma:
12. Pressupost:
13. Color:
14. Sinopsi:

Premis.

Anàlisi: la naturalesa i estructura dels continguts, què explica, quins agents hi intervenen, quin és el context històric.

Dins dels RESULTATS DE LA MOSTRA ESPECÍFICA s'hi reflectirà la rellevància de la informació, és a dir, la relació amb els continguts de les preguntes d'investigació.

3.4.2.2. Mostra general

Per a la mostra general s'han construït, també, unes categories de classificació que ens permetran, de manera sintètica, obtenir una anàlisi quantitativa dividida en tres segments: percentatge d'afroamericans, percentatge de dones i nacionalitat de les produccions. Per construir les categories hem utilitzat els criteris de buidatge que usa la Filmoteca de Catalunya³⁹. Els criteris són els següents:

1. Direcció:
2. Producció:
3. Any:
4. Durada:
5. Sinopsi:
6. Color:

3.4.3. REVISIÓ BIBLIOGRÀFICA

Per fer aquest treball s'ha realitzat una revisió bibliogràfica en el període de temps des del febrer de 2018 fins al maig de 2018, de les principals fonts i bases de dades històriques i fílmiques: Filmaffinity, IMDB, Google Academics, Google Books i JSTOR. Pel que fa als criteris d'inclusió o exclusió, no s'ha limitat l'acceptació d'articles i documents des del punt de vista temporal, però sí que s'ha incidit principalment en aquells articles on es parla del Moviment dels Drets Civils afroamericà. Pel que fa a la mostra de documentals, fora del total de 66 documentals, hi ha 15 episodis de sèries documentals ("American Masters" o "30 for 30" de la cadena ESPN) que hem preferit no posar per mantenir criteris formals similars en les dues mostres (totes són pel·lícules documentals, excepte una). La cerca ha estat realitzada en anglès principalment per ser la llengua vehicular en el camp històric del qual parlem, però també en castellà. Les paraules clau utilitzades per aquesta recerca han estat: afroamerican, civil rights, documentary, segregation, racism i USA.

³⁹ Vegeu <http://www.filmoteca.cat/web/programacio/cicles/agnes-varda-als-estats-units/sessio-doble-black-panther-i-documenteur>

3.5. MOSTRA

A partir de la recerca realitzada hem pogut comptabilitzar 66 documentals relacionats amb el Moviment afroamericà pels drets civils. Dins d'aquest total, hi ha algunes peces que tracten el fenomen històric de manera directa o indirecta —aquests últims ho fan a partir de la biografia d'un personatge, de personatges vinculats, de la convivència d'un barri, etc.

Per realitzar la investigació, la mostra seleccionada ha estat de 16 documentals extrets de la revista de cinema FOTOGRAMAS⁴⁰. La selecció d'aquests documentals està amb el mateix ordre d'on ha estat extreta i, entre parèntesis, la direcció de la peça i l'any de publicació:

1. SALUTE (MATT NORMAN, 2008)
2. PROM NIGHT IN MISSISSIPPI (PAUL SALTZMAN, 2009)
3. A TIME FOR BURNING (BARBARA CONNELL, BILL JERSEY, 1966)
4. THE LAST WHITE KNIGHT (PAUL SALTZMAN, 2012)
5. THE ORDER OF MYTHS (MARGARET BROWN, 2008)
6. 80 BLOCKS FROM TIFFANY'S (GARY WEIS, 1979)
7. COLOR ADJUSTMENT (MARLON RIGGS, 1992)
8. NO CROSSOVER (STEVE JAMES, 2010)
9. THE NEGRO SOLDIER (STUART HEISLER, 1944)
10. THE LOVING STORY (NANCY BUIRSKI, 2011)
11. USA VS AL-ARIAN (LINE HALVORSEN, 2007)
12. THE 13TH (AVA DUVERNAY, 2016)
13. KLANDESTINE MAN (ANDREA KALIN, MARK MOORMANN, 2016)
14. O.J.: MADE IN AMERICA (EZRA EDELMAN, 2016)
15. THE MURDER OF FRED HAMPTON (HOWARD ALK, 1971)
16. I AM NOT YOUR NEGRO (RAOUL PECK, 2016)

3.5.2. JUSTIFICACIÓ MOSTRA SELECCIONADA

L'univers que pretenem investigar és d'una dimensió que si pretenguéssim copsar amb tota la seva amplitud, ens resultaria inabastable. Per tant, amb la voluntat d'acotar la mostra tenint en compte els criteris de selecció de la crítica especialitzada, cada documental ha estat extret de la primera revista a Espanya especialitzada en cinema. Es tracta de Fotogramas, amb més de 50 anys de presència en el sector i amb una difusió, segons l'OJD de gener-febrer de 2017, de 44.904 exemplars (316.000 lectors).⁴¹

⁴⁰ ROSADO, R. (2017). 'I am not your negro' y 15 documentales más sobre el racismo en Estados Unidos. De Fotogramas. Lloc Web: <http://www.fotogramas.es/Cinefilia/documentales-racismo-Estados-Unidos>

⁴¹ Font: [hearst.es http://www.hearst.es/publicidad/fotogramas](http://www.hearst.es/publicidad/fotogramas)

3.6. LIMITACIONS

A continuació es posaran de manifest les limitacions que presenta aquest treball, així com també es proposaran possibles alternatives de cara a un futur, per poder seguir en aquesta línia de treball i intentar trobar on rau l'origen d'aquestes diferències.

A nivell general, cal incidir en la limitada mida mostral, fet que porta a que la possible generalització dels resultats estigui molt compromesa. Per tant, de cara a futures línies d'investigació, es podria plantejar l'opció de replicar l'estudi augmentant la mida de la mostra.

Caldria, per tant, augmentar el nombre de participants. Molt probablement, l'esmentada necessitat de l'augment de la mida mostral, milloraria també aquest aspecte i donaria lloc a una mostra més heterogènia pel que fa l'anàlisi.

En la mateixa línia, fóra important destacar limitacions que ens hem trobat de documentals menys coneguts. Per la manca d'informació o, en alguns casos, contradictòria o, també, per la impossibilitat de visualitzar aquests documentals (la gran majoria restringits per qüestió de drets a Espanya).

Els recursos web han tingut un paper destacat per a la realització d'aquest treball. La pàgina oficial del FBI permet l'accés a informes oficials sobre molts dels casos tractats en aquest treball. El principal inconvenient de la font és la censura a la qual està sotmesa. La major part dels informes es troben sota confidencialitat, per la qual cosa molta informació és inaccessible.

Finalment, en recollir el tema d'estudi aspectes que en l'actualitat han tornat a guanyar protagonisme, han estat de vital importància les d'hemeroteques de diaris tant nord-americans com espanyols. Els articles recollits en aquests han estat de gran ajuda, en presentar els esdeveniments d'una manera clara, oferint impressions contemporànies, als successos que estan esdevenint a Estats Units. En accedir a alguns diaris, però, ens els hem trobat restringits a Europa.

4. INVESTIGACIÓ

4.1. ANÀLISI MOSTRA GENERAL

1. THE BLACK POWER MIXTAPE (1967-1975)

Direcció: Göran Olsson

Any: 2011

Producció: Suècia

Duració: 96min. Color: color, B/n

Sinopsi: entre el 1967 i el 1975 els carrers de Harlem i Brooklyn, i d'altres punts dels Estats Units, batejaven al ritme del Black Power. L'eco de la revolució va arribar fins a Suècia, d'on va partir un equip de reporters per captar-la. Però les bobines que van gravar van quedar durant 30 anys enterrades en un soterrani de la televisió sueca, d'on Göran Olsson les va rescatar per fer una "mixtape" d'un fenomen històric.

2. STAY WOKE: THE BLACK LIVES MATTER MOVEMENT (2016)

Direcció: Laurens Grant

Any: 2016

Producció: EUA

Duració: 38min. Color: color, B/n

Sinopsi: documental sobre el moviment Black Lives Matter i els esdeveniments que van provocar el sorgiment del moviment.

3. I AM ALI

Direcció: Clare Lewins

Any: 2014

Producció: Regne Unit

Duració: 111min. Color: color, B/n

Sinopsi: una mirada íntima i encoratjadora a través d'un material exclusiu i sense precedents de l'arxiu personal d'Ali, combinat amb entrevistes i testimonis del seu cercle més íntim de familiars i amics, incloent a llegendes de la boxa com Mike Tyson o George Foreman.

4. THE BLACK PANTHERS: VANGUARD OF THE REVOLUTION

Direcció: Stanley Nelson

Any: 2015

Producció: EUA

Duració: 113 min. Color: color, B/n

Sinopsi: documental sobre el denominat "Black Panther Party" on Stanley Nelson treballa amb material d'arxiu, utilitzant les veus de les persones que estaven allà: policies, informants de l'FBI, periodistes, defensors i detractors.

5. SOUNDTRACK FOR A REVOLUTION

Direcció: Bill Guttentag, Dan Sturman

Any: 2009

Producció: EUA

Duració: 82 min. Color: color, B/n

Sinopsi: aquest documental segueix la història del Moviment dels Drets Civils i les lluites que pateixen els joves activistes afroamericans amb l'accent sobre el poder de la música.

6. KING: A FILMED RECORD... MONTGOMERY TO MEMPHIS

Direcció: Sidney Lumet, Joseph L. Mankiewicz

Any: 1970

Producció: EUA

Duració: 185 min. Color: color, B/n

Sinopsi: documental biogràfic sobre el pastor Martin Luther King Jr. que inclou imatges d'arxiu i narracions d'actors i altres celebritats com Paul Newman, Joanne Woodward, Ruby Dee, James Earl Jones, Clarence Williams III, Burt Lancaster, Ben Gazzara, Charlton Heston o Harry Belafonte. La Llibreria del Congrés dels Estats Units el va declarar "significatiu a nivell cultural" i el va afegir al National Film Registry.

7. FREE ANGELA AND ALL POLITICAL PRISONERS

Direcció: Shola Lynch

Any: 2012

Producció: França

Duració: 101 min. Color: color, B/n

Sinopsi: el documental de Shola Lynch sobre Angela Davis és el record d'una conducta valenta i revolucionària enfront de la injustícia. A través d'un muntatge vívid i material d'arxiu, Lynch ens acosta a la figura d'aquesta dona singular.

8. MAYA ANGELOU AND STILL I RISE

Direcció: Bob Hercules, Rita Coburn Whack

Any: 2016

Producció: EUA

Duració: 114 min. Color: color, B/n

Sinopsi: documental sobre la vida de la polifacètica Maya Angelou, escriptora, poeta, actriu i activista pels drets civils.

9. WHAT HAPPENED, MISS SIMONE? (2015)

Direcció: Liz Garbus

Any: 2015

Producció: EUA

Duració: 102 min. Color: color, B/n

Sinopsi: documental sobre la vida de la llegendària cantant i activista dels drets civils Nina Simone amb extractes de més de 100 hores d'entrevistes d'àudio, així com imatges inèdites de concerts seus, cartes i una entrevista amb la filla de Simone, Lisa Simone Kelly.

10. SLAVERY BY ANOTHER NAME

Direcció: Samuel D. Pollard

Any: 2012

Producció: EUA

Duració: 90 min. Color: color, B/n

Sinopsi: documental que relata les moltes maneres en què l'esclavitud americana ha persistit com una pràctica de moltes dècades després de la suposada abolició.

11. DARK GIRLS

Direcció: Bill Duke, D. Channsin Berry

Any: 2011

Producció: EUA

Duració: 71 min. Color: color, B/n

Sinopsi: documental que explora els biaixos profunds i les actituds sobre el color de la pell: especialment les dones de pell negra, fora i dins de la cultura nord-americana. El documental inclou a la oscaritzada Viola Davis.

12. THE BLACK LIST

Direcció: Timothy Greenfield-Sanders

Any: 2008

Producció: EUA

Duració: 90 min. Color: color, B/n

Sinopsi: el periodista Elvis Mitchell entrevista vint-i-dos dirigents afroamericans, que van des d'atletes i acadèmics fins a polítics, activistes socials i artistes. Tots ells proporcionen una sèrie de retrats vius sobre el racisme i la segregació tan inherents als Estats Units d'Amèrica.

13. BREAKING THE HUDDLE: THE INTEGRATION OF COLLEGE FOOTBALL

Direcció: William C. Rhoden

Any: 2008

Producció: EUA

Duració: 60 min. Color: color, B/n

Sinopsi: narra l'apogeu dels programes de futbol en universitats històricament negres i explora l'efecte profund del Moviment dels drets civils sobre l'estatus racial de l'atletisme universitari.

14. THROUGH A LENS DARKLY: BLACK PHOTOGRAPHERS AND THE EMERGENCE OF A PEOPLE

Direcció: Thomas Allen Harris

Any: 2014

Producció: EUA

Duració: 92 min. Color: color, B/n

Sinopsi: documental que explora com les comunitats afroamericanes han utilitzat la càmera com a eina de canvi social des de la invenció de la fotografia fins a l'actualitat.

15. NINE FROM LITTLE ROCK

Direcció: Charles Guggenheim

Any: 1964

Producció: EUA

Duració: 20min. Color: color, B/n

Sinopsi: aquesta pel·lícula perfila la vida dels nou estudiants afroamericans que es van integrar a la Central High de Little Rock⁴², Arkansas, durant la tardor de 1957.

16. MALCOLM X: MAKE IT PLAIN

Direcció: Orlando Bagwell

Any: 1994

Producció: EUA

Duració: 140min. Color: color, B/n

Sinopsi: documental sobre la vida del líder Malcolm X.

17. MALCOLM X: HIS OWN STORY AS IT REALLY HAPPENED

Direcció: Arnold Perl

Any: 1972

Producció: EUA

Duració: 92min. Color: color, B/n

Sinopsi: documental sobre la vida del líder Malcolm X.

18. ADAM CLAYTON POWELL

Direcció: Richard Kilberg

Any: 1989

Producció: EUA

Duració: 54 min. Color: color, B/n

Sinopsi: nominat a l'Oscar, el documental s'endinsa en la vida i carrera del líder dels drets civils més extravagant als Estats Units.

⁴² Vegeu *EL MOVIMENT I LA NO-VIOLÈNCIA*

19. MILES OF SMILES, YEARS OF STRUGGLE

Direcció: Paul Wagner

Any: 1982

Producció: EUA

Duració: 58min. Color: color, B/n

Sinopsi: la pel·lícula relata l'organització del primer sindicat negre.

20. 4 LITTLE GIRLS

Direcció: Spike Lee

Any: 1997

Producció: EUA

Duració: 102 min. Color: color, B/n

Sinopsi: nominat a l'Oscar, el documental explica l'atac terrorista a l'església de Birmingham⁴³, Alabama que va assassinar quatre nenes. Conegut en els registres històrics com el "16th Street Baptist Church bombing".

21. A TIME FOR JUSTICE

Direcció: Charles Guggenheim

Any: 1994

Producció: EUA

Duració: 38min. Color: color, B/n

Sinopsi: una curta història sobre la lluita dels drets civils als Estats Units.

22. COLORED FRAMES

Direcció: Lerone D. Wilson

Any: 2007

Producció: EUA

Duració: 56min. Color: color, B/n

Sinopsi: una mirada enrere als darrers cinquanta anys en l'art afroamericà, Colored Frames és una exploració desenfrenada d'influències, inspiracions i experiències d'artistes negres.

⁴³ Vegeu *EL MOVIMENT ES CONSOLIDA*

23. DARE NOT WALK ALONE

Direcció: Jeremy Dean

Any: 2006

Producció: EUA

Duració: 90min. Color: color, B/n

Sinopsi: aquesta pel·lícula explica la història de les protestes heroiques, però sovint ignorades, dels partidaris dels drets civils.

24. FEBRUARY ONE: THE STORY OF THE GREENSBORO FOUR

Direcció: Daniel Blake Smith, Tom Vickers

Any: 2003

Producció: EUA

Duració: 61min. Color: color, B/n

Sinopsi: documenta els fets de Greensboro⁴⁴ que no només va qüestionar els costums i les lleis de l'allotjament públic a Carolina del Nord, sinó que va servir com a projecte per a l'onada de protestes de drets civils no violentes que van travessar la nació al llarg dels anys seixanta.

25. MIGHTY TIMES: THE CHILDREN'S MARCH

Direcció: Robert Houston

Any: 2004

Producció: EUA

Duració: 40min. Color: color, B/n

Sinopsi: els nens de Baltimore, Maryland, surten al carrer pels drets civils el 1963.

26. MISSISSIPPI COLD CASE

Direcció: David Ridgen

Any: 2007

Producció: EUA

Duració: 60min. Color: color, B/n

Sinopsi: El 1964, al sud-oest rural de Mississipí, un jove estudiant universitari negre, Charles Moore i el seu amic Henry Dee van ser segrestats pels Cavallers Blancs del Ku Klux Klan.

⁴⁴ Vegeu *EL MOVIMENT I LA NO-VIOLENCIA*

27. THE WITNESS: FROM THE BALCONY OF ROOM 306

Direcció: Adam Pertofsky

Any: 2008

Producció: EUA

Duració: 32min. Color: color, B/n

Sinopsi: El 4 d'abril de 1968, el venerat Samuel "Billy" Kyles es va situar al costat del Dr. Martin Luther King, Jr. al balcó de l'Hotel Lorraine de Memphis, Tennessee, i va donar testimoni del seu brutal assassinat.

28. AMERICAN PROMISE

Direcció: Joe Brewster, Michele Stephenson

Any: 2013

Producció: EUA

Duració: 135min. Color: color, B/n

Sinopsi: Aquest íntim documental segueix el viatge de dotze anys de dues famílies afroamericanes que persegueixen la promesa d'oportunitats a través de l'educació dels seus fills.

29. FREEDOM SUMMER

Direcció: Stanley Nelson

Any: 2014

Producció: EUA

Duració: 113min. Color: color, B/n

Sinopsi: estiu de 1964, més de 700 activistes estudiantils es mobilitzen a Mississipí per registrar votants i establir el Partit Demòcrata de la Llibertat.

30. THE MARCH

Direcció: John Akomfrah

Any: 2013

Producció: EUA

Duració: 60min. Color: color, B/n

Sinopsi: narrat per Denzel Washington el documental parla sobre la reconeguda i històrica marxa de 1963 a Washington.

31. NESHOB

Direcció: Micki Dickoff, Tony Pagano

Any: 2008

Producció: EUA

Duració: 96min. Color: color, B/n

Sinopsi: NESHOB explica la història d'una ciutat de Mississipí encara dividida 40 anys després dels assassinats dels treballadors dels drets civils James Chaney, Andrew Goodman i Michael Schwerner.

32. A. PHILIP RANDOLPH: FOR JOBS AND FREEDOM

Direcció: Dante James

Any: 1996

Producció: EUA

Duració: 86min. Color: color, B/n

Sinopsi: Explica les vivències del sindicalista A. Philip Randolph per construir una societat més equitativa.

33. AT THE RIVER I STAND

Direcció: David Appleby, Allison Graham

Any: 1993

Producció: EUA

Duració: 56min. Color: color, B/n

Sinopsi: recull els dos mesos previs a la mort de Martin Luther King Jr. el 1968, coincidint amb la vaga de 65 dies de 1.300 treballadors d'escombraries de Memphis.

34. BROTHER OUTSIDER: THE LIFE OF BAYARD RUSTIN

Direcció: Nancy Kates, Bennett Singer

Any: 2003

Producció: EUA

Duració: 90min. Color: color, B/n

Sinopsi: Durant 60 anys com a activista, organitzador i "problemàtic", Bayard Rustin va formular moltes de les estratègies que impulsaven el moviment dels drets civils americà.

35. FUNDI: THE STORY OF ELLA BAKER

Direcció: Joanne Grant

Any: 1986

Producció: EUA

Duració: 45min. Color: color, B/n

Sinopsi: Un perfil de l'activista feminista i pels drets civils Ella Baker que va convocar i va ajudar a organitzar el Comitè de Coordinació No Violenta d'Estudiants de 1960, i que va ser directora del SCLC i el NAACP.

36. IDA WELLS: A PASSION FOR JUSTICE

Direcció: William Greaves

Any: 1989

Producció: EUA

Duració: 55min. Color: color, B/n

Sinopsi: Document de la vida dramàtica de la pionera periodista, activista i sufragista afroamericana Ida Wells.

37. LOVE AND SOLIDARITY

Direcció: Michael Honey

Any: 2014

Producció: EUA

Duració: 38min. Color: color, B/n

Sinopsi: La vida i el treball del reverend James Lawson, un pastor metodista afroamericà que va ajudar a organitzar treballadors negres i llatins

38. PAUL ROBESON: HERE I STAND

Direcció: St. Clair Bourne

Any: 1999

Producció: EUA

Duració: 117min. Color: color, B/n

Sinopsi: Atleta, cantant i professor universitari, Robeson va ser un carismàtic líder dels drets dels negres.

39. SCARRED JUSTICE: THE ORANGEBURG MASSACRE

Direcció: Bestor Cram, Judy Richardson

Any: 2009

Producció: EUA

Duració: 58min. Color: color, B/n

Sinopsi: SCARRED JUSTICE explica la història de la massacre de Orangeburg de 1968, de Carolina del Sud.

40. SCOTTSBORO: AN AMERICAN TRAGEDY

Direcció: Barak Goodman

Any: 2001

Producció: EUA

Duració: 90min. Color: color

Sinopsi: El cèlebre cas Scottsboro de 1931. Aquest any, nou homes negres, de 13 a 19 anys, van ser jutjats, condemnats i gairebé executats per violar dues dones blanques de dubtosa veracitat.

41. STRANGE FRUIT

Direcció: Kyle Schickner

Any: 2004

Producció: EUA

Duració: 118min. Color: color, B/n

Sinopsi: Un exitós advocat afroamericà homosexual que treballa a Nova York torna a la ciutat rural de Louisiana que el va veure créixer per investigar la mort del seu amic d'infància.

42. THE UNTOLD STORY OF EMMETT TILL

Direcció: Keith A. Beauchamp

Any: 2005

Producció: EUA

Duració: 70min. Color: color, B/n

Sinopsi: A l'agost de 1955, una dona de Chicago, Mamie Till-Mobely va enviar al seu únic fill, Emmett Louis Till⁴⁵, de 14 anys, a visitar familiars al Delta del Mississipí. Poc sabia que vuit dies després, Emmett seria brutalment colpejat i assassinat per una ofensa: dirigir-se a una dona blanca en públic.

⁴⁵ Vegeu *L'INCIPIENT MOVIMENT*

43. WE SHALL OVERCOME

Direcció: Jim Brown

Any: 1989

Producció: EUA

Duració: 58min. Color: color, B/n

Sinopsi: el documental explica la història de la cançó que es va convertir en himne dels Drets Civils. Narrat per Harry Belafonte, WE SHALL OVERCOME inclou entrevistes amb Pete Seeger, Peter Yarrow i el bisbe Desmond Tutu.

44. YOU GOT TO MOVE

Direcció: Lucy Massie Phenix, Veronica Selver

Any: 1985

Producció: EUA

Duració: 85min. Color: color, B/n

Sinopsi: un documental que segueix a persones de comunitats dels Estats Units del Sud en els seus diferents processos d'involucrar-se en el canvi social.

45. BLACK PANTHERS

Direcció: Agnès Varda

Producció: França-EUA

Any: 1969

Durada: 31min. Color: color, B/n

Sinopsi: L'any 1968, Huey Newton, un dels fundadors de Panteres Negres, va ser arrestat per haver assassinat presumptament un policia. Aquest documental se centra en les protestes que van congrega més de 5.000 persones, durant les quals es van produir duríssims enfrontaments entre la policia i els manifestants.

46. KING IN THE WILDERNESS

Direcció: Peter W. Kunhardt

Producció: EUA

Any: 2018

Durada: 111min. Color: color, B/n

Sinopsi: Documental sobre els últims 18 mesos de vida del líder Martin Luther King Jr.

47. I AM MLK JR.

Direcció: John Barbisan, Michael Hamilton

Producció: Canadà

Any: 2018

Durada: 120min. Color: color, B/n

Sinopsi: Aquest documental explora la vida del Dr. Martin Luther King Jr. i el seu impacte en els drets civils fins a l'actualitat.

48. DUELS: MARTIN LUTHER KING/MALCOLM X: DEUX RÊVES NOIRS

Direcció: Frédéric Bas, Julien Gaurichon

Producció: França

Any: 2018

Durada: 55min. Color: color, B/n

Sinopsi: retrat de Martin Luther King i Malcolm X, dos dels més famosos (encara) activistes polítics del món.

49. FREEDOM RIDERS

Direcció: Stanley Nelson

Producció: EUA

Any: 2011

Durada: 120min. Color: B/w

Sinopsi: explica el viatge de voluntaris del Moviment (blancs i negres) cap als estats del sud. Corrien el risc de ser empresonats o assassinats, ja que les autoritats locals i estatals ignoraven o fomentaven els atacs violents.

50. AUGUST WILSON: THE GROUND ON WHICH I STAND

Direcció: Samuel D. Pollard

Producció: EUA

Any: 2015

Durada: 72min. Color: color

Sinopsi: narra la vida del dramaturg guanyador d'un Tony i d'un Pulitzer August Wilson (1945-2005)

51. A CITY DECIDES

Direcció: Charles Guggenheim

Producció: EUA

Any: 1956

Durada: 27min. Color: B/w

Sinopsi: les cròniques dels esdeveniments que van portar a la integració de les escoles públiques de St. Louis el 1954

52. Burn, Motherf**ker, Burn!

Direcció: Sacha Jenkins

Producció: EUA

Any: 2017

Durada: 90min. Color: B/w

Sinopsi: explica els violents disturbis per motius racials succeïts a la ciutat de Los Angeles tant el 1965 com el 1992.

4.2. RESULTATS MOSTRA GENERAL

El total de la mostra general consta de 52 pel·lícules documentals. D'aquestes 52, 14 estan dirigides per directors afroamericans: Bill Duke i D. Channsin Berry, Thomas Allen Harris, Orlando Bagwell, Spike Lee, Lerone D. Wilson, Joe Brewster, Stanley Nelson, John Akomfrah, Dante James, William Greaves, St. Clair Bourne, Keith A. Beauchamp, Samuel D. Pollard i Sacha Jenkins. Les pel·lícules documentals dirigides per directores afroamericanes són 4: Laurens Grant, Shola Lynch, Rita Coburn Whack i Judy Richardson. En total, i sense tenir en compte el gènere, les pel·lícules dirigides per afroamericans representen un 36% del total (són 18).

Dins d'aquest total, també cal destacar la presència del gènere femení, en aquest cas i com d'habitud, per la inferioritat respecte al nombre d'homes. Les dones, independentment de la raça, representen només el 26%: Laurens Grant, Shola Lynch, Rita Coburn Whack, Liz Garbus, Michele Stephenson, Micki Dickoff, Allison Graham, Nancy Kates, Joanne Grant, Judy Richardson, Lucy Massie Phenix i Veronica Selver, Agnès Varda. El percentatge és encara menor quan parlem de dones directores que duen a terme la feina sense companys directors. Del 26% anterior passem a un 14%, amb només 7 pel·lícules dirigides exclusivament per dones: Joanne Grant, Lucy Massie Phenix i Veronica Selver, Micki Dickoff, Allison Graham, Nancy Kates, Michele Stephenson, Rita Coburn Whack.

Cal fer un matís, però. Del total hi ha 3 directors que han dirigit 8 documentals: Charles Guggenheim n'ha dirigit 3: 9 FROM LITTLE ROCK, A CITY DECIDES i A TIME FOR JUSTICE. Stanley Nelson també n'ha dirigit 3: THE BLACK PANTHERS: VANGUARD OF THE REVOLUTION, FREEDOM SUMMER i FREEDOM RIDERS. Samuel D. Pollard n'ha dirigit 2: SLAVERY BY ANOTHER NAME i AUGUST WILSON: THE GROUND ON WHICH I STAND. Els dos últims directors, a més de ser afroamericans són contemporanis. Els seus documentals estan compresos en el període entre el 2011 i el 2015. Per l'altra banda, Charles Guggenheim s'emmarca dins del període pròpiament del Moviment, excepte A TIME FOR JUSTICE, de l'any 1994.

Arran de les temporalitats és important destacar una dada que retrata com el col·lectiu negre tot just ha començat a explicar la seva història. De les 18 pel·lícules documentals dirigides per aquest col·lectiu, 15 són 'nascudes' al segle XXI. D'aquestes 15, 13 són creacions posteriors al 2010. Si ampliem els criteris fins als 25 anys d'edat, és a dir de 1993 cap endavant, només hi ha una pel·lícula documental anterior a la data dirigida per un afroamericà (Greaves, 1989). A més de la causa ja mencionada, hem de recordar les dificultats inherents que té el col·lectiu per endinsar-se en la indústria. Segons un estudi de la Universitat de Califòrnia sobre diversitat a Hollywood⁴⁶, només el 10,5% dels actors en rol principal de pel·lícules del 2011 eren negres i només el 7,6%

⁴⁶ Bunche J, R. (Feb. 2014). 2014 report by the University of California, Los Angeles, on diversity in Hollywood, Center for African American Studies at UCLA, 6. Maig, 2018. De socialsciences.ucla.edu

eren escrites per negres. L'entrega dels Oscar de 2016⁴⁷, el col·lectiu afroamericà va denunciar les desigualtats dins la indústria. Alguns han considerat que el 2016 va marcar un precedent.

Per últim, pel que fa a la nacionalitat del total, hi ha una aclaparadora majoria de 46 documentals americans. La resta de nacionalitats són: 1 anglès, 1 suec, 1 canadenc i 3 francesos.

⁴⁷ Child, B. (Jan. 2016). Spike Lee to boycott the 2016 Oscars over lack of nominee diversity. Maig, 2018, de The Guardian Lloc web: <https://www.theguardian.com/film/2016/jan/18/spike-lee-boycott-2016-oscars-nominations-academy-awards-lack-of-diversity>

4.3. ANÀLISI MOSTRA ESPECÍFICA

1. SALUTE

Direcció: Matt Norman

Any: 2008

Producció: Austràlia-EUA (Wingman Pictures / The Actors Cafe / Instinct Entertainment)

Duració: 120 min.

Guió: Matt Norman

Protagonitzada per Peter Norman, Tommie Smith i John Carlos

Música: David Hirschfelder

Distribuïda per Paramount Pictures i Warner Brothers

Fotografia: Matt Norman

Edició: Matt Norman

Idioma: anglès

Pressupost: AU\$ 2,000,000

Color: Color i B/n

Sinopsi: La salutació amb el puny alçat en les Olimpíades de Mèxic 68 va ser una fotografia icònica per al Moviment afroamericà pels drets civils. L'atleta australià que acompanyava al podi als dos atletes afroamericans era Peter Norman. El documental narra les conseqüències per als tres atletes.

PREMIS

2009 — Guanyadora - Atlanta International Documentary Film Festival: Best Social Documentary

2009 — Nominació - Film Critics Circle of Australia Awards: Best Documentary

2008 — Guanyadora - Sydney Film Festival: Audience Award: Best Australian Documentary

ANÀLISI

Documental sobre els esdeveniments que envolten un famós gest als Jocs Olímpics de Mèxic 68 i que es va convertir en una icònica fotografia. En aquelles olimpíades, els atletes nord-americans negres Tommie Smith i John Carlos van aixecar els punys amb un guant negre en senyal de protesta contra la desigualtat i la pobresa negra a Estats Units. Pobresa que ambdós van viure des de la infància. Al documental, de fet, s'explica com els dos atletes no havien tingut vambes, només mitjons.

Però en particular la pel·lícula tracta sobre el tercer, el menys conegut: l'australià Peter Norman, medalla de plata. Norman va conèixer de primera mà la injustícia que sentien els seus companys i com pogué, a través d'aquest petit tros del podi, demostrar solidaritat amb la difícil situació —

Austràlia també tenia la política discriminatòria d'Austràlia Blanca i recentment havia donat a la seva població aborigen indígena el vot. El documental aprofundeix en els respectius càstigs dels atletes. Smith i Carlos van ser condemnats expulsats; Norman, també. Amb tot, el director deixa espai per moments que humanitzen, encara més, als protagonistes. En un moment li pregunta a l'atleta australià què hagués passat si els atletes afroamericans haguessin boicotejat els Jocs. La resposta: "hauria guanyat la medalla d'or!".

El medallista d'or, Tommie Smith, va trencar el rècord mundial. L'australià Peter Norman va igualar el rècord del món anterior amb un temps amb el qual hauria guanyat increïblement la medalla d'or en els Jocs Olímpics de Sydney 2000. El medallista de bronze, John Carlos, va creuar la línia només uns centímetres per darrere de Norman. Smith i Carlos van ser enviats a casa en desgràcia pel Comitè Olímpic dels EUA i les seves carreres van ser destrossades. Norman va ser castigat oficialment pel Comitè Olímpic d'Austràlia, tot i que no va "saludar", i no va anar als Jocs Olímpics de Munic de 1972, tot i que havia complert el temps de qualificació moltes vegades i havia quedat en el cinquè lloc del món.

2. PROM NIGHT IN MISSISSIPPI

Direcció: Paul Saltzman

Any: 2009

Producció: CANADA-EUA (Return to Mississippi Productions)

Duració: 90 min.

Guió: Paul Saltzman

Protagonitzada per Morgan Freeman, Chasidy Buckley, Jessica Shivers, Bucky Smith

Música: Asher Lenz, Jack Lenz

Distribuïda per: —

Fotografia: Paul Kolycius, Don Warren

Edició: Stephen Philipson, David Ransley, Kevin Schjerning

Idioma: anglès

Pressupost: \$750,000

Color: color

Sinopsi: Un institut d'una petita ciutat de Mississipí es prepara per a la primera festa de graduació sense segregació.

PREMIS

2009 — Guanyadora - AFI Dallas International Film Festival: Best Documentary

2009 — Guanyadora - Jackson Crossroads Film Festival: Audience Choice Award

2009 — Guanyadora - Oxford Film Festival, Mississippi: Audience Choice Award

2009 — Nominació - Documentary at Sundance Film Festival: Grand Jury Prize

ANÀLISI

Mentre el Tribunal Suprem dels Estats Units va declarar inconstitucionals les escoles segregades el 1954, el canvi arribava lentament a la petita ciutat de Charleston, Mississipí. L'escola secundària de Charleston tenia dues tipologies de graduacions —el que als EUA es coneix com a “senior proms”. Per a estudiants blancs i per a estudiants negres. El ressò d'aquesta pràctica pròpia de les lleis Jim Crow va arribar el 1997. El cèlebre actor Morgan Freeman, nadiu de Charleston, va proposar que si es feia una sola graduació, ell mateix la pagaria. El cineasta canadenc Paul Saltzman ofereix una mirada al llarg i pedregós camí del col·lectiu negre cap a la igualtat racial. El documental inclou entrevistes amb pares, professors i diversos estudiants — alguns gravats mantenint l'anonimat per temença a represàlies. Amb tot, un grup de pares blancs van seguir fent una “senior prom” privada en la qual l'equip de filmació no va poder accedir.

3. A TIME FOR BURNING

Direcció: Barbar Connell, William C. Jersey

Any: 1966

Producció: Estats Units (Quest Productions)

Duració: 56min.

Guió: William C. Jersey

Protagonitzada per Rev. L. William Youngdahl, Ernie Chambers, Ray Cristensen

Música: Barry Kornfeld

Distribuïda per —

Fotografia: William C. Jersey

Edició: William C. Jersey

Idioma: anglès

Pressupost: —

Color: B/w

Sinopsi: Anys 60 a Omaha, Nebraska. Els creients blancs acudeixen a l'Església Luterana Augustana i els creients negres a l'Església Luterana de l'Esperança. Un bon dia, el reverend Bill Youngdahl decideix que deu parelles de la seva congregació visitin a deu famílies negres de la comunitat veïna per fomentar la germanor interracial. La polèmica no triga a sortir del poble i les queixes obliguen a Youngdahl a oblidar el seu pla inicial. El debat, però, ja està al carrer.

PREMIS

1968 — Nominació - Academy Awards, USA: Best Documentary

2005 — Guanyadora - National Film Preservation Board, USA

A TIME FOR BURNING explora els intents del cap de l'Església Luterana d'Augustana a Omaha, Nebraska, de persuadir a la seva congregació blanca per arribar als luterans negres del nord de la ciutat. La pel·lícula documental va ser encarregada per l'Església Luterana a Amèrica.

Gravat com a documental de cinema verité explica les intencions del mossèn William Youngdahl, que arriba per ser el nou pastor de l'Església Luterana en una zona tan blanca com la major part de Nebraska, però amb una minoria de gent negra. L'església està, en realitat, a una milla i mitja de l'església Lutheran de Hope, una congregació luterana totalment negra. Youngdahl té una idea: promoure bones relacions i fomentar l'entesa entre dues comunitats que poques vegades interactuen.

En una trobada entre Youngdahl i un barber negre, Ernie Chambers, li diu al religiós que el seu Jesús està "contaminat". En un moment, un altre religiós luterà d'Omaha, el reverend Walter E. Rowoldt, de la Luther Memorial Lutheran Church, diu que "aquesta dama m'ha dit, pastor: vull que tinguin tot el que tinc, vull que Déu els beneeixi tant com ell em beneeixi, però, ella diu,

pastor, no puc estar a la mateixa habitació amb ells, només em molesta". El reverend Rowoldt i altres ministres també exemplifiquen la preocupació perquè si els negres es mouen als barris blancs, disminuiran els valors de les propietats. L'intent d'arribar a un estat fraternal no té èxit i Youngdahl dimiteix del seu càrrec de ministre de l'església.

El 1970, Ernie Chambers serà escollit per la Legislatura de Nebraska, càrrec que ocupa des del 1971 fins al 2008 i des del 2013 fins al novembre de 2016. És el legislador més llarg de la història de Nebraska.

L'any 2005, *A Time for Burning* va ser seleccionada per a la preservació al Registre Nacional de Cinema dels Estats Units per part de la Biblioteca del Congrés com "culturalment, històricament o estèticament important"

4. THE LAST WHITE KNIGHT

Direcció: Paul Saltzman

Any: 2012

Producció: EUA-Canadà (Super Channel / Canada Media Fund)

Duració: 78 min.

Guió: Paul Saltzman

Protagonitzada per Morgan Freeman, Harry Belafonte

Música: Jack Lenz

Distribuïda per —

Fotografia: Paul Kolycius, Paul Saltzman

Edició: Patricia Aquino

Idioma: anglès

Pressupost: —

Color: color

Sinopsi: El cineasta Paul Saltzman torna a Mississipí per enfrontar-se al Klansman que el va agredir a mitjans de la dècada dels seixanta, en l'ardu procés d'inscripció dels afroamericans per votar.

ANÀLISI

El 1965, Paul Saltzman, un jove de Toronto de 21 anys viatja fins a Mississipí per ajudar amb la inscripció dels votants negres a la ciutat, un bastió del KKK. Allà és arrestat i passa deu dies a la presó des d'on aconsegueix enviar cartes a un important periòdic canadenc, el Toronto Star. El Departament d'Afers exteriors de Canadà sol·licita el seu alliberament, tot i que Saltzman el declina. Un cop fora de la presó és destinat a Greenwood, una de les ciutats segregacionistes més hostils i on, de fet, és assaltat per un grup de klansmen dirigits per Byron "Delay" De La

Beckwith, fill de l'home condemnat per assassinar a Medgar Evers⁴⁸, secretari executiu de l'Associació Nacional per al Progrés de les Persones de Color (NAACP).

El 2007, Saltzman torna per trobar a Beckwith i comprovar si la reconciliació és possible. A més, entrevista a una gran varietat de persones: a Harry Belafonte, el cèlebre cantant i activista de drets civils, que explica les seves pròpies experiències durant la inscripció per votar; l'actor Morgan Freeman (que va néixer i ara viu a Mississipi); un alt funcionari de l'FBI que parla dels estrets vincles entre la policia i el Klan durant el període; un grup de nens de diferents races que són millors amics; i a un trio de klansmen actual.

Les converses de Saltzman amb Beckwith són, esclar, l'espina dorsal de la pel·lícula. Beckwith és un subjecte fascinant en la seva franquesa, amb un exuberant perfum sudista de la vella escola. Exalta les virtuts de la mainadera negra que el va criar, això sí. Al mateix temps, Beckwith és conscient que és un dels últims. Els seus fills no s'han adherit a les velles pràctiques i és l'últim de la seva família a participar en el Klan. Les converses amb Beckwith humanitzen a algú que normalment crucifiquem i vilifiquem immediatament, explorant les possibilitats de reconciliació entre Beckwith i el cineasta. I per extensió, del Klan amb la societat.

5. THE ORDER OF MYTHS

Direcció: Margaret Brown

Any: 2008

Producció: EUA (Folly River Films / Lucky Hat Entertainment / Netpoint Productions)

Duració: 79min.

Guió: Margaret Brown

Protagonitzada per

Música: —

Distribuïda per The Cinema Guild Release

Fotografia: Michael Simmonds

Edició: Michael Taylor, Margaret Brown, Geoffrey Richman

Idioma: anglès

Pressupost: —

Color: color

Sinopsi: És Mardi Gras a Alabama i hi ha festa. Quan les càmeres se submergeixen a la celebració, descobreixen que, a més de rauxa i alegria, existeix una clara separació racial que ningú esperaria trobar en un festeig realitzat en ple segle XXI.

⁴⁸ Vegeu *EL MOVIMENT ES CONSOLIDA*

PREMIS

2008 — Nominació - Sundance Film Festival: Grand Jury Prize Documentary

2009 — Guanyador - Spirit Awards: Truer Than Fiction

2009 — Nominació - Spirit Awards: Best Documentary

ANÀLISI

Mobile, Alabama, 2007: el Mardi Gras més antic dels Estats Units és un camp d'investigació sobre convivència entre blancs i negres en l'actualitat. Encara hi ha dues celebracions de Mardi Gras, una blanca, una negra. L'anacronisme estranyament incòmode de dues desfilades i balls "separats però iguals" és defensat principalment pels blancs com a manera de preservar la història i la tradició.

Els grups preparen coronacions, desfilades, danses i jocs. Les comunitats blanques i negres tenen tribunals reials separats i esdeveniments separats. Al documental, escoltem com la gent comenta aquests vestigis de segregació, alguns crítics i alguns favorables. Enguany, el rei i la reina negres arriben a la coronació de la parella reial blanca. Aquests últims s'uneixen a la celebració del "partit dels camarades", un esdeveniment principalment negre. La festa continua i s'acaba. Els patriarques de la ciutat acorden fer-ne més junts, i la joventut de la ciutat sembla que vol més interacció.

6. 80 BLOCKS FROM TIFFANY'S

Direcció: Gary Weis

Any: 1979

Producció: EUA (Above Average Productions)

Duració: 67min.

Guió: John Bradshaw

Protagonitzada per Louis Gigante

Música: —

Distribuïda per Pacific Arts Entertainment

Fotografia: Joan Churchill

Edició: Michal Goldman

Idioma: anglès

Pressupost: —

Color: color

Sinopsi: Al Bronx creix la tensió, els afroamericans "Savage Skulls" veuen perillar el seu regnat davant l'augment de la banda de Puerto Rico "Savage Nomads". La incògnita és si aconseguiran conviure en pau.

ANÀLISI

Una mirada íntima a la vida de les "gangs". Abans que la cultura del Hip-Hop penetrés en la cultura urbana, gangs negres i llatines lluiten per sortir-se'n. És l'estiu del 1979 i la banlieue de Nova York es divideix en Savage Nomads (porto-riquenya) i Savage Skulls (negra).

El sud del Bronx va ser conegut per la severa decadència social durant la dècada dels 70 i es destaca primordialment aquesta idea en tot el documental. Tanmateix també il·lustra molts temes socials com l'elevat atur, la prostitució i l'abús de drogues i alcohol. El nom del documental es refereix a la distància entre la joieria Tiffany a l'Upper East Side de Manhattan i el sud del Bronx.

7. COLOR ADJUSTMENT

Direcció: Marlon Riggs

Any: 1992

Producció: EUA

Duració: 86min.

Guió: Marlon Riggs

Protagonitzada per Steven Bochco, Diahann Carroll, Ruby Dee

Música: Mary Watkins

Distribuïda per —

Fotografia: Rick Butler, Michael Anderson

Edició: Deborah Hoffmann

Idioma: anglès

Pressupost: —

Color: color, B/w

Sinopsi: Un repàs per la imatge que s'ha donat dels afroamericans en la història de la televisió de 1948 a 1988

PREMIS

1993 — Nominació - Sundance Film Festival: Grand Jury Prize Documentary

ANÀLISI

A partir de la revisió dels espectacles més populars de la televisió americana —Amos 'n' Andy, Beulah, The Nat King Cole Show, Julia, The Jeffersons, Sanford and Son, Good Times, Roots, The Cosby Show i Frank's Place— el documental retrata el conflicte racial tal com es reflecteix a la televisió. La peça se sustenta en l'afirmació que els afroamericans van ser autoritzats a entrar en la família americana en la mesura en què la seva presència no qüestionés la mitologia del somni americà i la funció de merchandising en la televisió. Demostra com la televisió aconsegueix absorbir el conflicte racial per fer-lo esdevenir un format familiar que no amenaci l'estatu quo.

No obstant això, el documental defensa la tesi que les sitcoms que envolten els personatges afroamericans no reflecteixen els valors reals de la societat de l'època. Les sitcoms tendeixen a allunyar-se del conflicte entorn del Moviment de Drets Civils i dibuixa una societat "incolora". Els clips dels espectacles que vol retratar el documental van entrellaçant-se amb la història paral·lela del moviment de Drets Civils. Els escriptors i productors —com ara Hal Kanter, Norman Lear, Steve Bochco, David Wolper i altres— són espectadors rere les seves creacions. Esther Rolle, Diahann Carroll, Tim Reid i altres intèrprets negres renuncien al significat i l'impacte dels rols que ells mateixos van dur a terme en la configuració de les relacions racials de primer moment. Els crítics culturals, Henry Louis Gates, Jr., Herman Gray, Alvin Poussaint i Patricia Turner

suggereixen que, mentre aquests programes de televisió entretenien, també reforçaven i legitimaven una noció particular de la “família americana”.

8. NO CROSSOVER (EL JUICIO DE ALLEN IVERSON) (30 for 30)

Direcció: Steve James

Any: 2010

Producció: EUA (ESPN Films / Kartemquin Films)

Duració: 80min.

Guió: VA

Protagonitzada per

Música: Leo Sidran

Distribuïda per —

Fotografia: Keith Walker

Edició: Steve James

Idioma: anglès

Pressupost:

Color: color

Sinopsi: Allen Iverson, un dels millors jugadors joves de bàsquet, es va veure implicat en una baralla contra uns racistes que va estar a punt d'apartar-lo per sempre del bàsquet.

ANÀLISI

NO CROSSOVER explica una baralla de 1993 que implica el jugador de bàsquet de l'escola secundària i futura estrella de la NBA, Allen Iverson. Un incident que va acabar en judici i que va dividir la ciutat de Hampton, Virginia. El director Steve James, natural de Hampton, realitza una mirada personal sobre com l'incident d'Iverson i les conseqüències posteriors van ressaltar la tensió racial existent de la comunitat. El documental introdueix diversos habitants de Hampton, blancs i negres, que reflexionen sobre com l'incident va afectar la ciutat.

El documental inclou gravacions de l'incident del 14 de febrer de 1993 en un carreró de Hampton on Allen Iverson i els seus amics van ser acusats d'atacar adults amb cadires. L'incident presumptament es va derivar arran dels insults que blancs van professar contra el jugador i els seus amics. Iverson va ser acusat específicament de llençar una cadira a una dona blanca, tal com afirma el testimoni del treballador de la pista de bitlles, Brandon Smith, que també era company de classe d'Iverson. Tot i que és fonamental per a la fiscalia, la cinta de video de l'incident no és clara i fa difícil reconèixer qualsevol de les persones involucrades. Malgrat els cops llançats per ambdues parts, només Iverson i els seus amics, Melvin Stephens, Samuel Wynn i Michael Simmons, van ser acusats de l'incident. Iverson va ser sentenciat a 15 anys de

presó, però després de quatre mesos a la instal·lació correccional de Newport News City Farm, Iverson va ser indultat pel governador Doug Wilder i va ser alliberat de la custòdia.

9. THE NEGRO SOLDIER

Direcció: Stuart Heisler

Any: 1944

Producció: EUA (United States Department of War)

Duració: 43 minutes

Guió: Carlton Moss

Protagonitzada per Carlton Moss, George Washington Carver, Benjamin O. Davis Jr., Jesse Owens

Música: Air Forces Orchestra

Distribuïda per War Activities Committee of the Motion Pictures Industry

Fotografia: Allen Q. Thompson, Paul Vogel, Horace Woodard

Edició: Stuart Heisler

Idioma: anglès

Pressupost: —

Color: B/w

Sinopsi: A les acaballes de la segona Guerra Mundial, l'aparell propagandístic americà idea un film perquè els negres s'allistin per lluitar en el conflicte.

ANÀLISI

THE NEGRO SOLDIER és un documental de 1944 ideat per l'exèrcit dels Estats Units durant la Segona Guerra Mundial. L'amenaça sense precedents que va representar l'Alemanya nazi va desembocar en una segona guerra entre les majors potències del planeta en la qual, evidentment, els Estats Units hi van tenir un paper clau. L'exèrcit americà necessitava tropes i es va escollir a Frank Capra per idear tot un aparell propagandístic per animar a la població civil a allistar-se. THE NEGRO SOLDIER era un seguiment de la sèrie de pel·lícules "Why We Fight"⁴⁹, on encoratjava la població civil a allistar-se a l'exèrcit. Aquest documental va dirigit, en particular, als afroamericans i marca un precedent en la història del cinema: és la primera vegada que no hi surten estereotipats.

Al març de 1942, Capra va començar a idear THE NEGRO SOLDIER i va demanar a diferents investigadors sobre què estava bé quan es tractava de crear una representació cinematogràfica dels afroamericans. Aquests investigadors van presentar una llista de precaucions, algunes de les quals incloïen evitar "estereotips com la suposada afinitat dels negres per la sàndria o la carn de

⁴⁹ Capra, F. *Why We Fight: Prelude to War*. Feb. 2018, de Internet ARCHIVE Lloc web: <https://archive.org/details/PreludeToWar>

porc; Lincoln, l'emancipació o qualsevol líder del Moviment o amic dels Negres" (Cripps, T. & Culbert, D, 1983, pp. 115-117)

THE NEGRO SOLDIER té un paper considerable a l'hora d'alterar els tipus de rols que els afroamericans rebran en les següents pel·lícules. Prova d'això és que el desembre de 2011⁵⁰, THE NEGRO SOLDIER va ser considerada "cultural, històric o estèticament significatiu" per la Biblioteca del Congrés dels Estats Units i seleccionat per a la seva conservació al Registre Nacional de Cinema. El registre deia que la pel·lícula "va mostrar les contribucions dels negres a la societat americana i el seu heroisme en les guerres de la nació, retratant-los d'una manera digna, realista i molt menys estereotipada que en anteriors pel·lícules de Hollywood".

10. THE LOVING STORY

Direcció: Nancy Buirski

Any: 2011

Producció: EUA (Augusta Films / National Endowment for the Humanities)

Duració: 77min.

Guió: Nancy Buirski, Susie Ruth Powell

Protagonitzada per Jane Alexander, Lindsay Almond Jr., Edward L. Ayers

Música: David Majzlin

Distribuïda per HBO Docs

Fotografia: Rex Miller, Steve Milligan

Edició: Elisabeth Haviland James

Idioma: anglès

Pressupost: —

Color: Color, B/w

Sinopsi: Els Loving, una parella interracial, s'enamoren en un moment crític de la història dels Estats Units.

PREMIS

2013 — Guanyadora - Emmy Awards: Outstanding Historical Programming - Long Form

2013 — Nominació - Emmy Awards: Best Documentary

ANÀLISI

Richard i Mildred Loving foren senzillament dues persones que es van enamorar en un moment que la llei no permetia el casament de parelles interracials. El documental explica des de la fugida de l'estat de Virginia fins a la decisió del Tribunal Suprem el 1967, que canviaria la història. El

⁵⁰ (Dec. 2011). 2011 National Film Registry More Than a Box of Chocolates. Març, 2018, de Library of Congress. Lloc web: <https://www.loc.gov/item/prn-11-240/>

documental conté entrevistes amb alguns dels policies que van arrestar els Loving, així com entrevistes amb els advocats que van portar el seu cas a la Cort Suprema. També hi ha entrevistes enregistrades amb la família Loving. Aquesta història es va convertir en una guardonada pel·lícula el 2016.

Els Loving es van casar l'11 de juliol de 1958 i van ser arrestats cinc setmanes després quan el sheriff del comtat i dos adjunts van irrompre en la matinada. Segons els informes que explica el documental, els oficials van actuar amb una denúncia anònima i, quan Mildred Loving els va dir que era la seva dona, el sheriff va respondre: "això no és acceptat aquí".

Encara que la parella es va casar legalment a Washington, D.C., la seva unió no va ser reconeguda a Virgínia, que era un dels 24 estats que no permetien el matrimoni interracial. La parella inicialment va ser declarada culpable de violar la Llei d'integritat racial de l'estat, amb un jutge local que els diria que si Déu hagués volgut que els blancs i negres es barregessin, no els hauria posat en diferents continents. El jutge els va permetre fugir de l'estat de Virgínia en lloc de passar un any a la presó. Durant els propers cinc anys, fins el pronunciament del Suprem, els Loving van viure a l'exili mentre criaven els seus tres fills: Donald, Peggy i Sidney.

Finalment el 1967, el Suprem es va pronunciar a favor de la parella amb la unanimitat de tots els magistrats. La decisió va marcar un precedent per la paulatina eliminació de les lleis de segregació restants. Just com el 1954, quan el tribunal va decidir a *Brown v. Board of Education*⁵¹ que les escoles segregades eren il·legals.

11. USA VS. AL-ARIAN

Direcció: Line Halvorsen

Any: 2007

Producció: Noruega (Dalchows Verden)

Duració: 98min.

Guió: Line Halvorsen

Protagonitzada per Sami Al-Arian, Nahla Al-Arian, Abdullah Al-Arian, Laila Al-Arian, Leena Al-Arian, Ali Al-Arian, Lama Al-Arian, Linda Moreno, Paul I. Perez, David Cole

Música: Stein Berge Svendsen

Distribuïda per Kudos Family

Fotografia: Tone Andersen

Edició: Trond Winterkjaer, Line Halvorsen

Idioma: anglès, àrab

Pressupost: \$520,000 (estimació)

⁵¹ Vegeu *DESPRÉS DE LA II GUERRA MUNDIAL*

Color: color

Sinopsi: Retrat íntim sobre una família d'àrabs americans que, acusada pel govern dels Estats Units, s'enfronta a càrrecs de terrorisme. El documental reflexa la història personal de la família Al-Arian, que viu en una societat en la qual la por al terrorisme ha derivat en una creixent estigmatització i discriminació cap als musulmans.

PREMIS

2007 — Guanyadora - Tromsø International Film Festival: Audience Award

2007 — Guanyadora - New Orleans Human Rights Film Festival, USA: Best Film

ANÀLISI

USA VS. AL-ARIAN parla sobre Sami Al-Arian i la seva família. El professor Al-Arian va ser detingut pels seus discursos en favor de Palestina. Fou acusat de delictes de terrorisme, passant més de dos anys en una presó de màxima seguretat fins que el cas va ser sotmès a judici el juny del 2006.

Dirigit per la directora noruega Halvorsen Line, el documental explica tot el procés. En el judici, el jurat va absoldre a Al-Arian de gairebé la meitat dels càrrecs i va deixar de banda els càrrecs restants. Tot això, com explica el documental, passa en un context permissiu amb aquest tipus d'arbitrarietat. Estats Units viu el moment posterior a la USA Patriot Act (Acrònim de Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism —Llei per unir i enfortir Amèrica proveint les eines apropiades per impedir i obstaculitzar el terrorisme). El 26 d'octubre de 2001, després dels atemptats de l'11 de setembre de 2001, va ser aprovada per una aclaparant majoria tant per la Cambra de Representants com pel Senat amb el president dels Estats Units George W. Bush al capdavant. L'objectiu d'aquesta llei era ampliar la capacitat de control de l'Estat per combatre el terrorisme, així com promulgar nous delictes i endurir les penes per delictes de terrorisme.

La Llei Patriòtica ha estat durament criticada per diversos organismes i organitzacions de drets humans, a causa de la restricció de llibertats i garanties constitucionals que ha suposat per als ciutadans, tant nord-americans com estrangers. Els Estats Units ha arrestat, segons fonts del documental, a més de 6500 persones des de la Patriot Act. Sami Al-Arian és un d'aquests presoners, arrestat sense judici.

Tot un cas basat, segons el documental, en l'enregistrament de 472.000 trucades telefòniques durant 9 anys. Un mecanisme del sistema que permet violacions de la llibertat personal en la denominada democràcia americana. Després del judici, Al-Arian es va declarar culpable el 2006 de conspiració per ajudar a una organització terrorista, la Jihad Islàmica Palestina.

12. THE 13TH (2016)

Direcció: Ava DuVernay

Any: 2016

Producció: EUA (Kandoo Films)

Duració: 100min.

Guió: Spencer Averick, Ava DuVernay

Protagonitzada per Michelle Alexander, Cory Booker, Angela Davis

Música: Jason Mann

Distribuïda per Netflix

Fotografia: Hans Charles, Kira Kelly

Edició: Spencer Averick

Idioma: anglès

Pressupost: \$1 million

Color: color, B/w

Sinopsi: Documental on experts, activistes i polítics analitzen la criminalització dels afroamericans i el 'boom' de les presons als Estats Units.

PREMIS

2016 — Nominació - Academy Awards, USA: Best Documentary

2016 — Guanyadora - BAFTA Awards, UK: Best Documentary

2016 — Nominació - Independent Spirit Awards: Best Documentary

2016 — Satellite Awards: Best Documentary

ANÀLISI

THE 13TH és un recorregut complet sobre l'estat actual dels afroamericans a partir del sistema de presons americà. El documental es remunta al 1915 on explica la influència de pel·lícules com "Birth of a Nation" de D. W Griffith i com consolida una imatge negativa dels negres. En aquesta pel·lícula es veu un home blanc caracteritzat de negre amb actituds monstruoses. El documental defensa la tesi que aquesta constant estigmatització ha dut a la criminalització de la població afroamericana. Aquesta criminalització, de la mà d'un fort sistema carcerari, ha creat un nou tipus d'esclavitud per a la comunitat afroamericana.

Un nou tipus d'esclavitud que, d'una forma subtil, sembli una política d'estat que es repeteix, sempre, aprofitant la por de la nació americana. Des del govern de Richard Nixon als 70 fins a l'actualitat, els negres són empresonats en massa. El documental explica com la famosa "guerra contra les drogues" hauria estat una forma d'empresonar i criminalitzar el col·lectiu.

El documental està configurat de manera que l'espectador travessa la història dels Estats Units de bon principi fins a l'actualitat. Hi ha mencions a la passada campanya presidencial amb

Donald Trump. Però també per a Hillary i Bill Clinton: aquest últim va desenvolupar una política que va ajudar a incrementar el nombre de presos al país, error que posteriorment admetria.

El documental s'inicia amb una sentència: "Estats Units posseeix el 5% de la població mundial, i el 25% dels presos mundials". Amb dades, el documental ensenya com el nombre de presos ha incrementat de forma radical, des dels 70 amb Jimmy Carter, on hi havia entre 300.000 i 500.000, i com en les dècades següents creix de forma abrupta i exponencial, fins a arribar als més de dos milions actuals.

13. KLANDESTINE MAN

Direcció: Andrea Kalin, Mark Moormann

Any: 2016

Producció: EUA (Spark Media)

Duració: 90min.

Guió: —

Protagonitzada per Stetson Kennedy

Música: Brett Perry

Distribuïda per —

Fotografia: Mark Moormann

Edició: Andrea Kalin, Mark Moormann

Idioma: anglès

Pressupost: —

Color: color

Sinopsi: Documental sobre Stetson Kennedy, escriptor i activista dels drets humans, que va infiltrar-se en les files del Ku Klux Klan als anys 40.

ANÀLISI

KLANDESTINE MAN explica les vivències de Stetson Kennedy, personatge que es va infiltrar al Ku Klux Klan com una mena d'espia independent. Fou tal la fama que adquirí la gesta que el Klan va posar un preu al seu cap. La infiltració en el grup d'ultra dreta es va traduir, també, en un llibre: *The Klan Unmasked* —El Klan desemmascarat. El llibre va ser una sensació a l'estranger quan es va publicar el 1952. Caldria esperar fins a 40 anys per veure'l publicat als Estats Units.

El documental ofereix també una visió sobre l'aspecte més brillant de la vida de Kennedy: el paper que va jugar la música, el folklore de Florida amb Zora Neale Hurston, a les seves llargues amistats amb Woody Guthrie i Alan Lomax. La banda sonora de la pel·lícula inclou enregistraments d'arxiu conservats per Kennedy, melodies escrites sobre ell i cançons interpretades per una generació d'artistes de gravació inspirades en les seves idees de justícia i igualtat.

14. O.J.: MADE IN AMERICA (30 for 30)

Direcció: Ezra Edelman

Any: 2016 (PREMIERED AT Sundance)

Producció: EUA (ESPN Films, Laylow Films)

Duració: 467min.

Guió: —

Protagonitzada per O.J Simpson, Muhammad Ali, Kareem Abdul-Jabbar, Mike Albanese

Música: Gary Lionelli

Distribuïda per ESPN Films

Fotografia: Nick Higgins

Edició: Bret Granato Maya, Mumma Ben Sozanski

Idioma: anglès

Pressupost: \$5 million

Color: color

Sinopsi: Documental en cinc parts que recull l'ascens i caiguda del popular jugador de futbol americà O.J. Simpson, des dels seus inicis a Sant Francisco fins a la seva arribada a la NFL, la seva vida personal posterior a la seva carrera esportiva i el famós judici de 1995 pel suposat assassinat de la seva exdona, Nicole, i el seu amic Ron Goldman.

PREMIS

2017 — Guanyadora - Academy Awards, USA: Best Documentary

2017 — Guanyadora - Primetime Emmy Awards: Outstanding Directing for Nonfiction Programming (3r episodi)

2017 — Guanyadora - Primetime Emmy Awards: Outstanding Picture Editing for a Nonfiction Program (4t episodi)

ANÀLISI

L'assassinat de l'ex dona d'O.J Simpson, Nicole Brown, i el seu amic, Ron Goldman, que podrien haver estat amants, va eclosionar en la societat americana el 12 de juny de 1994. Fins aquí, res extraordinari quan es parlen de crims. El cas O.J, però, va mediatitzar-se de tal manera que va conformar dos pols en la societat.

Això és el que explica la directora Ezra Edelman que va recopilar hores de material d'arxiu, segments de notícies i entrevistes (tant de llavors com d'ara) per crear una crònica temporal del judici d'O.J. Simpson i el profund malestar polític d'una ciutat dividida racialment. Edelman investiga les nombroses trucades de Nicole al 911 (el telèfon d'emergències) abans de l'assassinat. També ho fa amb el seu diari personal amb molts passatges que parlen d'abús en el matrimoni amb el cèlebre running back dels Buffalo Bills, O.J Simpson.

El documental ens ensenya els fets a través d'una mirada equilibrada amb el personatge, així com l'època en la qual s'emmarca. Per mostrar-ho, el documental entrellaça imatges de l'abans i després: en primer lloc mostrant a O.J. empresonat i, a través de flashbacks, com un atleta jove comença una meteòrica carrera.

Veure O.J. en el seus primers anys és rellevant per després presenciar la caiguda en tot el context. Coneixem el fàstic d'O.J. cap al seu pare per homosexual, el seu do per escapolir-se de situacions compromeses i com això li podria haver donat una falsa sensació d'inviolabilitat, la manca d'implicació en el moviment dels drets civils, però també l'amabilitat amb els companys d'equip o com li va afectar la mort de la seva filla, que acabà amb el primer matrimoni. Ens assabentem, també, de la promiscuïtat d'O.J., del seu ego insaciable, de la convivència amb els amics rics i famosos de Brentwood, la seva gelosia i violència cap a la seva segona esposa —mai investigada.

El documental s'encarrega de donar la paraula a aquells més íntims a O.J. com Robin Greer, Ron Shipp i Joe Bell. Però també consta de nombroses entrevistes que intenten treure l'entrellat al judici del segle: els advocats Marcia Clark i Carl Douglas, l'ex cap de la D.A. Gil Garcetti, els detectius Tom Lange i Mark Fuhrman.

15. EL ASESINATO DE FRED HAMPTON

Direcció: Howard Alk

Any: 1971

Producció: EUA (The Film Group)

Duració: 88min.

Guió: Howard Alk

Protagonitzada per Fred Hampton, Rennie Davis, Edward Hanrahan, Bobby Rush

Música: —

Distribuïda per Facets Multi-Media, Chicago Film Group, MGA Inc

Fotografia: Howard Alk, Mike Gray

Edició: Howard Alk

Idioma: anglès

Pressupost: —

Color: B/w

Sinopsi: Inicialment havia de ser un documental sobre el pantera negra Fred Hampton. El brutal assassinat de Hampton i els intents de tapar-ho per part de la policia de Chicago i el Fiscal de l'estat, però, farien canviar el contingut final del film.

ANÀLISI

El documental traça la història del jove Pantera Fred Hampton. Fundador de la divisió del partit a Illinois, va ser assassinat per una unitat especial del Departament de Policia de Chicago el 4 de desembre de 1969. Tenia 21 anys i la policia va disparar 99 trets al seu apartament, matant també a Mark Clark, el seu company. El documental explica que aparentment havia estat drogat per un informant, fet que havia provocat que Hampton no hagués pogut sentir la policia entrar a l'apartament.

El documental segueix l'últim any de la vida de Fred i la investigació immediatament després del seu assassinat. La primera part del film mostra el Pantera més carismàtic, parlant i organitzant, amb un discurs apassionat per la lluita revolucionària de totes les persones oprimides independentment de la raça. Ofereix una visió breu dels programes comunitaris dels Panteres, com ara esmorzars gratuïts per als nens de l'escola.

La segona part se centra en l'assassinat de Fred Hampton, incloent imatges de l'escena del crim. La unitat de la policia que va assaltar al jove líder ho va fer amb tal rapidesa que no va netejar possibles pistes en l'escena del crim. Com a resultat, les Panteres Negres i els seus advocats van filmar i recollir una gran quantitat de proves que van demostrar que la policia i els advocats de l'estat estaven mentint. Els arguments de la policia i el govern es mostren al documental intercalant-se amb proves contradictòries per part de les Panteres que demostren que no es

tractava un atac arbitrari, sinó d'un assassinat minuciosament planificat. Fins i tot es mostra la foto d'un policia alegre mentre porten el cos de Hampton fora de l'apartament.

Aquesta pel·lícula es va presentar després que Fred Hampton fos assassinat, i abans que les Panteres sabessin que un dels seus —William O'Neal— era en realitat un infiltrat de l'FBI que va proporcionar a la policia el plànol de l'apartament de Fred Hampton. També es va rodar anys abans que es publicués la informació sobre la campanya COINTELPRO de l'FBI.⁵²

16. I AM NOT YOUR NEGRO

Direcció: Raoul Peck

Any: 2016

Producció: França, EUA Suïssa, Bèlgica (Velvet Films / Artemis Productions / Close Up Films)

Duració: 95min.

Guió: James Baldwin, Raoul Peck

Protagonitzada per Samuel L. Jackson (narrador), James Baldwin

Música: Aleksey Aygi

Distribuïda per Magnolia Pictures, Amazon Studios

Fotografia: Henry Adebonojo, Bill Ross IV, Turner Ross

Edició: Alexandra Strauss

Idioma: anglès, francès

Pressupost: \$1 million

Color: color, B/w

Sinopsi: A través de la veu de Samuel L. Jackson, l'escriptor James Baldwin explica la història del moviment afroamericà en l'Amèrica moderna, en forma d'extensió del seu llibre sense acabar "Remember This House". També hi ha extractes de dos cèlebres assajos: "No Name on the Street" i "The Devil Finds Work".

PREMIS

2017 — Guanyadora - BAFTA Awards, UK: Best Documentary

2016 — Nominació - Academy Awards, USA: Best Documentary

2016 — Nominació - Independent Spirit Awards: Best Documentary

ANÀLISI

Aquest guardonat documental explora la història del racisme als Estats Units. El documental parteix del manuscrit inacabat de "Remember this House", l'obra que l'escriptor afroamericà

⁵² Vegeu L'ORFANDAT

James Baldwin va voler consagrar a la memòria dels seus amics assassinats —Megdar Evers, Malcolm X i Luther King.

A través de la mirada del director d'Haití Raoul Peck, el documental travessa el Moviment, amb constants ecos al present de la nació americana. Peck va ser ministre de cultura al seu país i fa anys que bolca l'activisme en la seva obra polititzada —el seu últim documental tracta sobre Karl Marx. Això és important per entendre el context del qual partim i perquè escull James Baldwin com “narrador” d'aquest viatge.

Peck agrupa dos segments narratius: un, les pròpies paraules de James Baldwin. De vegades parla ell mateix i altres a través de la veu narrativa de l'actor Samuel L. Jackson. L'altre segment, les imatges, vídeos i arxius d'àudio més icònics del Moviment. És una pel·lícula poderosa perquè aconsegueix explicar-te el mateix amb paraules millors, les de James Baldwin. La pel·lícula utilitza vídeos i fotos i escrits personals de Baldwin poc coneguts, alhora que els alinea amb temes contemporanis de brutalitat policial i relacions racials, creant una continuïtat en la lluita pels drets civils.

Baldwin, tot i ser un gegant literari i amic íntim de molts activistes destacats, poques vegades va aparèixer en esdeveniments o manifestacions massives. Va fer alguna excepció, com una vegada que Baldwin va parlar durant una hora al show de Dick Cavett sense censura. I encara que era homosexual, poques vegades es va centrar en la qüestió dels drets dels gais, que potser hauria estat encara més aïllada en aquestes dècades. Aquest documental recupera un testimoni, Baldwin, que junta l'art amb l'activisme.

4.4. RESULTATS MOSTRA ESPECÍFICA

Amb la totalitat de la mostra específica podem, amb major o menor efectivitat, respondre a les preguntes que plantejàvem a la metodologia del treball.

La segregació és un fenomen que interpel·la a la societat americana avui. En la mesura que hi hagi Batman, hi haurà Joker. Aquesta és la coneguda teoria dels contraris d'Heràclit, qui afirma que perquè existeixi un, ha d'existir l'altre. Partint d'aquesta metàfora, fóra bo recalcar els esdeveniments de protesta que succeeixen avui entre la població afroamericana^{53 54 55}. I si hi ha un moviment d'oposició, ha d'haver-hi un d'afirmació. La mostra escollida ens permet argumentar fins a quin punt la segregació ha mutat fins a límits, en alguns casos, extraordinaris.

És el cas que explica el documental THE ORDER OF MYTHS, que explora les possibles contradiccions entre preservar unes tradicions racistes o actualitzar-se enmig de les festes del Mardi Gras. Al documental no li cal remuntar-se excessivament enrere, li basta anar a l'any 2007 per fer un estudi molt subtil i complex de la naturalesa de les relacions racials a Amèrica. Així doncs, veiem que el Rei i la Reina negres del Mardi Gras visiten la celebració blanca i viceversa, caminant, ambdues races, de manera incòmoda —almenys de moment— cap al moment en què una futura generació es sorprendrà que hi hagués dos Mardi Gras. Però, per ara, també veiem la profunditat en què la raça s'ha dividit i ha ferit la ciutat, de manera que gairebé hi ha dos mons, dues dimensions en un sol espai.

En la mateixa línia, PROM NIGHT IN MISSISSIPPI ens situa a Charleston, un antic bastió del Ku Klux Klan i un poble on es van mantenir les escoles segregades fins als anys 70. Recordem, però, la sentència del Tribunal Suprem⁵⁶. A Charleston, un institut anuncia el 2008 que la graduació, "la senior prom", seria conjunta per primera vegada en tota la història. Amb tot i 54 anys més tard, un grup de pares blancs van seguir fent una graduació privada en la qual l'equip de filmació del documental no va poder accedir. PROM NIGHT IN MISSISSIPPI mostra de forma diàfana com el racisme és encara viu en la societat americana. Parlem de segregació en la seva forma més pura i descarada. El documental, però, intenta explicar la causa d'aquest profund racisme a partir de factors socioeconòmics de comunitats com Charleston: desateses pel govern federal, buides i on el temps sembla que no hagi passat.

⁵³ Vaidyanathan, R. (Nov. 2014). *Ferguson riots: Ruling sparks night of violence*. Feb. 2018, de BBC. Lloc web: <http://www.bbc.com/news/world-us-canada-30190224>

⁵⁴ Fenton, J. (April 18, 2015). *Hundreds at Baltimore police station protest over man's injuries during arrest*. Maig, 2015. de The Baltimore Sun. Lloc web: <http://www.baltimoresun.com/news/maryland/bs-md-shooting-20150418-story.html>

⁵⁵ Yan, H. (June 27, 2017). *'Black Lives Matter' cases: What happened after controversial police killings*. Maig, 2018, de CNN. Lloc web: <https://edition.cnn.com/2017/06/26/us/black-lives-matter-deaths-outcomes/index.html>

⁵⁶ Vegeu DESPRÉS DE LA II GUERRA MUNDIAL

Hem vist que un cop ja no existien escoles segregades, a Charleston va succeir una cosa semblant després de la promulgació de la Tretzena Esmena⁵⁷: els esclaus eren lliures, però hi havia un nou concepte per mantenir la supremacia blanca. En aquesta tesi és on el documental THE 13TH ajuda a entendre que l'esclavitud als Estats Units, com la matèria, ni es crea ni es destrueix: es transforma. Perquè, com defensa el documental, com pot ser que la població afroamericana, constituint un 12% del total, representi el 40% dels presos? Segons el mateix documental, la probabilitat que un jove de color entri a la presó és d'un terç, mentre que si és blanc, es redueix a 1 de cada 17.

THE 13TH narra de manera crua i directa quin és el motor que des de fa dècades posa en marxa un sistema carcerari on la gasolina és la por de la societat americana. Un temor que s'aprecia en la política: no pot haver-hi cap candidat a president que no prometi mà dura contra el crim. Un temor que s'il·lustra a The Birth Of a Nation, la pel·lícula on veiem la criminalització de la raça negra. I com, des de llavors, esdevé un programa sistèmic i sistemàtic que arriba fins a dia d'avui: més d'un milió de negres estan tancats a presons americanes. Cap altre col·lectiu als Estats Units té un percentatge tan elevat de presoners. Cap altre país al món té tanta gent empresonada (Glaze, 2011).

Sobre la segregació en l'actualitat també se'n parla a THE LAST WHITE KNIGHT. En una de les entrevistes més clarividents de tot el documental, l'activista i cantant Harry Belafonte diu "la gent em diu que les coses han canviat. I, tanmateix, no confio en Mississipi". El que podria semblar una exageració, que en ple segle XXI i després de totes les lluites, el negre no confii en la societat, que s'hagi emancipat, es fa especialment evident en la conversa del director amb els tres Klansmen. Diuen: "som la raça superior, ells (els afroamericans) van ser creats per ser servents", "no és un odi que sentim, només orgull de la nostra pròpia raça".

La resta de documentals se centren en temàtiques més subjectes al passat històric sense un reflex clar al present. Sí que és veritat que el contingut d'aquests sempre ens interpel·la en el nostre present, arribant fins a dia d'avui, però a diferència dels anteriors, no permeten respondre amb escreix, o almenys com ho fan els anteriors, la primera pregunta d'investigació.

Menció per I AM NOT YOUR NEGRO, documental amb constants referències a l'ahir que ens transporten, gràcies a un muntatge fet amb tota la voluntarietat, als conflictes racials d'avui. D'aquesta manera presenciem imatges tant de les sit in de Martin Luther King fins als himnes del Black Lives Matter.

⁵⁷ Vegeu LA RECONSTRUCCIÓ

Dins del marc teòric del present treball ja podem observar com el Moviment irromp en la societat americana com a reclam per la llibertat “from coast to coast”⁵⁸. És a dir, **la segregació no és un fenomen que radica dins d’uns límits estatals**, més aviat s’ha d’entendre al llarg i ample de la nació americana. La segregació és un fenomen que ha transcendit la pròpia naturalesa sudista originària. Si bé podem considerar els estats del Sud com a especialment segregacionistes —en bona part a causa d’un passat vinculat directament a l’esclavisme—, tots els Estats Units, en menor o major mesura, han perpetuat, gràcies al suport institucional⁵⁹, la segregació.

O.J: MADE IN AMERICA ens situa al sud de Califòrnia on presenciem el naixement d’una futura estrella, d’un atleta formidable que acabarà esdevenint el protagonista del judici del segle⁶⁰. El documental és, també, un recorregut pel rerefons de segregació que s’hi entreveu. En una conversa amb un amic d’infància d’O.J explica com li va retreure que sempre anés amb els blancs: “he’s lost, he has lost his identity”. L’amic li diu “they (els blancs) don’t care about us”. És un context on, tot i que l’imperi Jim Crow ha acabat, hi ha un teló invisible entre les dues races. Hi ha una segregació subtil, sí, però endèmica en la societat americana. De fet, el documental mostra continuament aquestes diferències abismals entre els dos col·lectius.

El cas va polaritzar sectors de la societat i, perquè no dir-ho, del mateix jurat —amb un exmembre de les Panteres Negres saludant puny alçat al demandant. Això, i les decisions qüestionables del jutge Lance Ito durant tot el procés, va ajudar a la defensa a jugar l’exitosa “carta racial”. Però l’altre personatge d’aquesta tragèdia polifacètica és mateix Los Angeles: racisme i violència policial. El director Ezra Edelman plasma aquestes dues tangents juntament amb l’homicidi, atorgant al documental una latitud més profunda. La pel·lícula mostra el prejudici i l’odi tan rampant en aquella època, amb els disturbis de Watts⁶¹, les batusses de Rodney King i els assassinats sense sentit d’afroamericans a les mans del LAPD com a teló de fons del judici posterior.

Sembla ser que la conducta prèviament violenta d’O.J, les trucades al 911⁶², les fotos gràfiques de la sagnant escena o la connexió directa d’aquesta sang amb l’ADN de l’acusat no van ser suficients enfront de causar un veritable terrabastall entre blancs i negres. Una absolució ja anunciada era el mal menor i confirmava el pitjor dels pronòstics: la divisió era profunda.

⁵⁸ Madrigal, A. (abr 2018). *When the Revolution Was Televised*. abr 2018, de *The Atlantic*. Lloc web: <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2018/04/televisions-civil-rights-revolution/554639/>

⁵⁹ Vegeu *L’IMPERI JIM CROW*

⁶⁰ Vegeu *ANÀLISI MOSTRA ESPECÍFICA n14*

⁶¹ Vegeu *LA LLEI DELS DRETS CIVILS I DEL DRET A VOT*

⁶² Vegeu *ANÀLISI MOSTRA ESPECÍFICA n14*

Mentre això passava a Califòrnia, un dels estats punters pel que fa al respecte als col·lectius minoritaris⁶³, a Virgínia, l'estat que havia lluitat en favor de la Unió, apareixien a la superfície vells fantasmes arran d'una baralla entre blancs i negres. És el que explica el documental NO CROSSOVER: la baralla, el cas posterior i l'impacte que va tenir sobre la comunitat en termes de conflicte racial. Tot i que era impossible reconèixer amb exactitud qui va fer què en la baralla, el judici ja estava dictat.

També sobre un judici a Virgínia uns quants anys abans parla el documental THE LOVING STORY, una història d'amor, però també de lluita per la dignitat contra la segregació racial. Amb un cognom perfecte en circumstàncies imperfectes, Richard i Mildred Loving van fer història quan la seva lluita contra l'estat de Virgínia per reconèixer el seu matrimoni interracial va convertir-se en un episodi icònic del Moviment afroamericà pels drets civils. Richard Loving, qui concedí una entrevista a la revista LIFE el 1966 diria "ho estem fent per nosaltres, perquè volem viure aquí."⁶⁴

La segregació s'estenia per tots els Estats sense excepció. N'hi ha que fou subtil, n'hi ha que es féu present com un dens teló. Però també hi ha flagrants atemptats contra la justícia. És el que explica THE MURDER OF FRED HAMPTON, que tot i ser un documental esbiaixat i pobre pel que fa a recursos tècnics —la qualitat dels dispositius de l'època en tenen bona part de la culpa— mostra els assassinats i el posterior encobriment acusant directament a Edward V. Hanrahan, el fiscal de l'Estat d'Illinois, els policies de l'assalt i l'establishment polític de Chicago. L'evidència, tan verbal com a l'escena dels assassinats, obliga a l'espectador, si mes no, a qüestionar la versió oficial.

Menció per I AM NOT YOUR NEGRO on les paraules de l'escriptor afroamericà James Baldwin es traslladen a la pantalla. És així com escoltem un preuat testimoni de les vivències, la revolta, la injustícia. És en aquest documental on Peck fa un viatge a través del més representatiu del moviment que observem, efectivament, que la segregació no està circumscrita a uns determinats estats.

La filmografia documental dona veu a tots els agents implicats. A 80 BLOCKS FROM TIFFANY'S mostra molts costats de la comunitat puerto-riquenya i llatina del Sud del Bronx, incloent-hi reformats i actuals membres dels grups urbans, policies i líders comunitaris. El director Gary Weiss no penetra en aquests grups per fer càtedra: senzillament deixa que els joves s'expliquin per ells mateixos formant una història sobre què era sobreviure en la banlieue americana.

⁶³ Schaub, M. (Nov 13, 2017). *California will be the first state to use LGBT-inclusive history textbooks in schools*. Maig, 2018, de Los Angeles Times. Lloc web: <http://www.latimes.com/books/jacketcopy/la-et-jc-lgbt-textbooks-20171113-story.html>

⁶⁴ Rothman, L. & Ronk, L. (Nov 03, 2016). *LIFE Magazine and Loving: The Photos That Captured a History-Making Couple*. Feb, 2018, de TIME Magazine. Lloc web: <http://time.com/4533385/life-magazine-loving-grey-villet/>

A SALUTE trobem un documental senzill, precís, però també emotiu. Hi ha entrevistes a diversos atletes de l'època que ajuden a tenir una mirada crítica sobre la caiguda en desgràcia dels atletes. En la temàtica de l'esport, Ezra Edelman entrevista a O.J: MADE IN AMERICA moltes de les persones involucrades al judici del segle. Aquestes permeten observar un sistema judicial fracturat. Veiem també les diverses concepcions sobre què és i com hauria de ser la justícia americana. Però també hi ha entrevistes als amics i detractors d'O.J.

El documental USA VS. AL-ARIAN juga amb notable equilibri per escoltar ambdós bàndols, on seguim el cas abans d'arribar a judici. Dirigit per la directora noruega Halvorsen Line, la peça és un bon exemple de saber jugar amb notable equilibri per donar la paraula i escoltar a la família Al-Arian i al sistema.

LAST WHITE KNIGHT és l'exercici més curiós. El resultat final no et deixa indiferent precisament perquè el documental obté el testimoni d'actors contraris. Per una banda, del col·lectiu afroamericà representat per dos personatges cèlebres: l'actor Morgan Freeman i Harry Belafonte, cantant i activista. Per l'altra, personatges vinculats directament amb la violència terrible del Ku Klux Klan. El més curiós acaba sent que Saltzman aconsegueix mantenir-se enmig —o, almenys, tot el que es pot quan parlem del KKK. Exactament el contrari esdevé a THE MURDER OF FRED HAMPTON, un documental esbiaixat perquè, més que explicar, pontifica sobre la figura del personatge assassinat. Ara bé, és veritat que dona veu als assassins, però la seva explicació és tan inversemblant que rossa el ridícul.

En LOVING hi parlen totes les persones vinculades. El documental conté entrevistes amb alguns dels policies que van arrestar la parella, així com entrevistes amb els advocats que van portar el seu cas a la Cort Suprema. A THE 13TH també hi emergeixen la majoria dels actors implicats. A partir d'imatges d'arxiu es recuperen diferents testimonis —com l'horripilant història de Kalief Browder, un jove negre que va ser arrestat arbitràriament i maltractat psicològicament i física fins que va acabar suïcidant-se poc temps després de sortir de la presó. És notable que el documental va voler tenir tots els actors involucrats, alguns van declinar sortir-hi.

Sobre la presència de dones, la mostra no permet concloure que hi hagi hagut una presència rellevant. És veritat que el cas que explica LOVING recau en gran importància en Mildred Loving com a dona negra que esdevé, arran de tot plegat, icona del Moviment. A més, després que se'ls ordenés abandonar l'estat, va ser Mildred qui va escriure al llavors fiscal general Robert Kennedy —qui suggeriria que es posés en contacte amb la Unió Americana de Llibertats Civils (ACLU).

5. CONCLUSIONS

És d'obligat compliment començar les conclusions amb I AM NOT YOUR NEGRO. Primer perquè és la causa de la mostra⁶⁵ i segon perquè realitza un viatge a través del Moviment que ens permet respondre a dues de les preguntes d'investigació que ens plantejàvem. El documental no inclou cap frase que no sigui de Baldwin: ell és el guionista als crèdits. Les imatges mesclen abundant material d'arxiu i inclouen algunes entrevistes i debats amb l'escriptor, així com imatges recents de les batusses de Ferguson i Baltimore o de la presa de possessió d'Obama el 2009.

A través del relat de James Baldwin, el documental és el testimoni definitiu que la segregació no es limita a les fronteres sudistes, així com tampoc és un fenomen que s'hagi de "subscriure" al passat. El que explica és el mateix Moviment i els esdeveniments més importants, des de Montgomery fins a Nova York passant per Los Angeles.

L'eco de les revoltes de llavors arriba fins avui creant constants ponts entre el passat americà i un present ple de qüestions no resoltes. El valor de I AM NOT YOUR NEGRO és que condensa en un documental, el valor de la filmografia documental entorn del Moviment dels Drets Civils. La constant interpel·lació al present més immediat.

I quan observem aquest present, veiem estudis estadístics que indiquen que en 83 ciutats el 85,6% dels nens afroamericans en edat escolar van a escoles de pocs recursos. A Chicago, el 96% dels estudiants negres assisteixen a escoles on la majoria dels seus companys són pobres, a la ciutat de Nova York, el 96% i a Los Angeles, el 85% dels negres⁶⁶.

A les problemàtiques esmentades cal agregar les que representen els nombrosos episodis de violència i brutalitat policial contra els afroamericans, els elevats nivells de mortalitat infantil⁶⁷, la falta de treball⁶⁸, el nivell de vida que s'observa en els guetos urbans i la cada vegada més pronunciada segregació residencial que experimenta i afecta les condicions de vida de la comunitat afroamericana.

⁶⁵ Vegeu MOSTRA

⁶⁶ Boschma, J & Brownstein, R. (FEB 29, 2016). *The Concentration of Poverty in American Schools*. Maig 2018, de *The Atlantic* Sitio web: <https://www.theatlantic.com/education/archive/2016/02/concentration-poverty-american-schools/471414/>

⁶⁷ Patten, E & Manuel, J. (July 14, 2015). *Black child poverty rate holds steady, even as other groups see declines*. Mar 2018, de *Pew Research* Lloc web: <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2015/07/14/black-child-poverty-rate-holds-steady-even-as-other-groups-see-declines/>

⁶⁸ Moyer, L. (Jan. 2018). *black unemployment rate falls to record low*. Maig 2018, de *CNBC* Lloc web: <https://www.cnn.com/2018/01/05/black-unemployment-rate-falls-to-record-low.html>

Tots aquests indicadors revelen l'existència d'un persistent i profund racisme inherent a la societat americana. Tanmateix, hi ha una qüestió, un dubte sense resoldre. Actualment, els negres ostenten el 9,4% dels representants del Congrés⁶⁹ i molts ocupen alts càrrecs en diferents sectors governamentals. És a dir, d'alguna manera, podem observar un determinat progrés. Podríem dir, doncs, que han comptat i compten amb les eines per generar els canvis des de l'interior del mateix sistema. No obstant, els afroamericans sembla que s'hagin conformat amb no ser linxats, ja que el context propici s'ha traduït en un perpetu estat endormiscat de la raça negra.

Mentrestant i tres mesos després de l'assassinat de Stephon Clark, el jove afroamericà que va ser tirotejat per la policia de Sacramento, l'optimisme resulta impossible. No podem sinó remetre'ns a un dels últims escrits del doctor Martin Luther King Jr.

“La revolució negra és molt més que una lluita pels drets dels negres. Consisteix a forçar als Estats Units a enfrontar tots els seus errors interrelacionats —racisme, pobresa, militarisme i materialisme—. És exposar els mals que estan arrelats profundament en l'estructura global de la nostra societat.” (King, 1968 p.315)

⁶⁹ Maning, J. (May 15, 2018). *Membership of the 115th Congress: A Profile*. May, 2018, de Congressional Research Service Sitio web: <https://www.senate.gov/CRSPubs/b8f6293e-c235-40fd-b895-6474d0f8e809.pdf>

6. BIBLIOGRAFIA

CRIPPS, T., & CULBERT, D. (1983). *The Negro Soldier (1944): Film Propaganda in Black and White*. In Rollins P. (Ed.), *Hollywood As Historian: American Film in a Cultural Context* (p. 115-117). University Press of Kentucky. De: <http://www.jstor.org/stable/j.ctt130htm1.12>

STARK, R. (2004). *For the Glory of God. How Monotheism Led to Reformations, Science, Witch-hunts, and the End of Slavery*. New Jersey: Princeton University Press.

ELLIS, M. (Apr., 1994). *J. Edgar Hoover and the "Red Summer" of 1919*. *Journal of American Studies*, 28, 39-59. Març 2018, de JSTOR. <http://history.msu.edu/files/2010/04/Mark-Ellis.pdf>

LYNN GREENBERG, C. (2009). *To Ask for an Equal Chance: African Americans in the Great Depression*. Lanham, Md: Rowman & Littlefield Publishers. p. 27

O'REILLY, Richard (1984): *El pueblo negro de Estados Unidos: raíces históricas de su lucha actual*, Ciencias Sociales, La Habana.

CUNLIFFE, Marcus (1989): *El desarrollo de Estados Unidos*, en BRIGGS Asa, *Historia de las Civilizaciones*, 10, Alianza Editorial/Labor, Madrid.

Patten, E & Manuel, J. (July 14, 2015). Black child poverty rate holds steady, even as other groups see declines. Mar 2018, de Pew Research Lloc web: <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2015/07/14/black-child-poverty-rate-holds-steady-even-as-other-groups-see-declines/>

JONES, Maldwyn Allen (1996): *The Limits of liberty: American history, 1607-1992*, Oxford University Press, New York.

SHUCK, P.H. (2006). *Meditations of a Militant Moderate: Cool Views on Hot Topics*. G - Reference, Information and Interdisciplinary Subjects Series. Rowman & Littlefield. p. 104.

Davies Adam, T. (s.f) *SNCC, the Federal Government & the Road to Black Power*. Academia, pp. 13-14. Maig 2018, De la base de dades academia.edu

Mamiya A, L. (March 17, 2018). *Malcolm X*. Mar. 2018, d'Encyclopædia Britannica. Lloc web: <https://www.britannica.com/biography/Malcolm-X>

Boschma, J & Brownstein, R. (FEB 29, 2016). The Concentration of Poverty in American Schools. Maig 2018, de The Atlantic Sitio web: <https://www.theatlantic.com/education/archive/2016/02/concentration-poverty-american-schools/471414/>

Barrial, C.. (divendres, 4 novembre 2016). *Panteres Negres, 50 anys d'una revolució inacabada que va sacsejar els EUA*. Mar. 2018, d'El Crític. Lloc web: <http://www.elcritic.cat/mon/panteres-negres-50-anys-duna-revolucio-inacabada-que-va-sacsejar-els-eua-11829>

E. Glaze, L. (Dec. 2011). *Correctional Populations in the United States*, 2010. abril 3, 2018, de U.S. Department of Justice Office of Justice Programs Bureau of Justice Statistics. Lloc web: <http://www.bjs.gov/index.cfm?iid=2237&ty=pbdetail>

McCamon, S. (January 12, 2015). *The Story Behind '40 Acres And A Mule'*. Feb 2018, de NPR Lloc web: <https://www.npr.org/sections/codeswitch/2015/01/12/376781165/the-story-behind-40-acres-and-a-mule>

(2016). *Una economía al servicio del 1%*. Mar. 2018, de Intermon Oxfam Lloc web: <https://www.oxfamintermon.org/es/documentos/15/01/16/una-economia-al-servicio-del-1>

Duignan, B. (May, 2018). *Plessy v. Ferguson*. Maig, 2018, de Encyclopædia Britannica Lloc web: <https://www.britannica.com/event/Plessy-v-Ferguson-1896>

New York Times: "For Action on Race Riot Peril," 5 d'octubre, 1919. Accés Març, 2018.

Ovington, M. (1914). *HOW NAACP BEGAN*. Mar 12, 2018, de NAACP Lloc web: <https://web.archive.org/web/20090122230015/http://naacp.org/about/history/howbegan/index.htm>

Encyclopædia Britannica: "Chicago Race Riot of 1919". Accés 24 d'Abril 2018. <https://www.britannica.com/event/Chicago-Race-Riot-of-1919>

Reuters: *Conference In Arkansas Re-examines 1919 Attack*. 3 Feb. 2000 The New York Times. Lloc web: <https://www.nytimes.com/2000/02/13/us/conference-in-arkansas-re-examines-1919-attack.html>

Race during the Great Depression. Feb. 14, 2018, de Library Of Congress. Lloc web: <http://www.loc.gov/teachers/classroommaterials/presentationsandactivities/presentations/timeline/depwwii/race/>

The Second Great Migration, The African American Migration Experience, New York Public Library. Accés 23 de Març 2018 <http://www.inmotionaame.org/print.cfm;jsessionid=f830444661458729315793?migration=9&bhcp=1>

The Detroit News. (feb 19, 1999). *The 1943 Detroit race riots*. abr 29, 2018, de The Detroit News. Lloc web: <http://blogs.detroitnews.com/history/1999/02/10/the-1943-detroit-race-riots/>

U.S. Department of Commerce, Bureau of the Census, Current Population Reports, Series P-60, Money Income of Families and Persons in the United States, nos. 105 and 157; Money Income of Households, Families, and Persons in the United States, nos. 162, 174, and 180; Money Income and Poverty Status in the United States, nos. 166 and 168; and Income, Poverty, and Valuation of Noncash Benefits, no. 188. U.S. Department of Labor, Bureau of Labor Statistics, Consumer Price Index. Lloc web: <https://nces.ed.gov/pubs98/yi/yi16.pdf>

Bradford, W. (Jan. 24, 1956). *The shocking story of approved killing in Mississippi*. Look Magazine. Abr, 2018, De la base dades newseumed.org. Lloc web: <https://newseumed.org/artifact/look-magazine-story-on-emmett-tills-murder-1955/>

Robinson, J. (December 2, 1955). *"Announcement, Another Negro Woman has been Arrested -- Don't Ride the Bus"*. De Stanford The Martin Luther King, Jr. Research and Education Institute. Lloc web: <https://kinginstitute.stanford.edu/king-papers/documents/announcement-another-negro-woman-has-been-arrested-dont-ride-bus>

Eisenhower, D. (1957). *President Dwight D. Eisenhower's 1957 Address on Little Rock, Arkansas*. Feb. 2018, de HistoryMatters. Lloc web: <http://historymatters.gmu.edu/d/6335/>

C-Span. [C-SPAN]. (21 de set. 2017). *60 Years Ago: Pres. Eisenhower on Little Rock School Integration 9-24-1957* [Arxiu de video]. Recuperat de https://www.youtube.com/watch?v=ZzT5v_ICU6I min. 7

Nashville students sit-in for U.S. civil rights, 1960. Feb 2, 2018, de Global Nonviolent Action Database. Lloc web: <https://nvdatabase.swarthmore.edu/content/nashville-students-sit-us-civil-rights-1960>

Luther King Jr., M. (16 April 1963). *Letter from a Birmingham Jail*. Abr. 2018, d'AFRICAN STUDIES CENTER - UNIVERSITY OF PENNSYLVANIA Lloc web: http://www.africa.upenn.edu/Articles_Gen/Letter_Birmingham.html

KU KLUX KLAN. Abr 14, 2018, de Southern Poverty Law Center (SPLC) Lloc web: <https://www.splcenter.org/fighting-hate/extremist-files/ideology/ku-klux-klan>

Meacham, J. (Sept. 23, 2013). *Fifty Years After Bombing, Birmingham is Resurrected*. Feb. 25, de TIME Magazine Lloc web: <http://content.time.com/time/magazine/article/0,9171,2151804,00.html>

Cbs Evening News. [cbseveningnews]. (18 de juny 2015). *MLK's 1963 eulogy after the Birmingham church bombing* [Arxiu d'audio]. Recuperat a <https://www.youtube.com/watch?v=iKxb0FuFITA> seg. 25.

Hiegel, T. (Nov. 03, 2015). *Remembering Kennedy's micro-targeting in the 1960 election*. Feb. 25, de NBC News. Lloc web: <https://www.nbcnews.com/news/world/remembering-kennedys-micro-targeting-1960-election-flna2D11641336>

Reitman, V & Landsberg, M. (August 11, 2005). *Watts Riots, 40 Years Later*. Maig, 2018, de LOS ANGELES TIMES. Lloc web: <http://articles.latimes.com/2005/aug/11/local/la-me-watts11aug11>

Truth Hitman (17 de nov. 2016). *Malcolm X names Dick Gregory as one of the puppets* [Arxiu de video]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=1NZEHNSC2Q0>

mrholtshistory (21 de abr. 2008). *Malcolm X on progress* [Arxiu de video]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=cReCQE8B5nY>

Lozada, C. (Mar. 2018). *50 years ago, a presidential commission called out America's 'white racism.' It didn't go over well.* Abr. 2018, de The Washington Post. Lloc web: <https://www.washingtonpost.com/news/book-party/wp/2018/03/02/50-years-ago-a-presidential-commission-called-out-americas-white-racism-it-didnt-go-over-well/>

Fletcher M. A. "Fifty Years after March on Washington, Economic Gap between Blacks, Whites Persists ", Washington Post, August 27 2013.

waketheherd (3 d'abril 2011). *Why I Am Opposed to the War in Vietnam - Full Speech.wmv* [Arxiu d'audio]. Recuperat a https://www.youtube.com/watch?v=zyE4eo_leX8 min.12.

Christensen, J. (November 15, 2014). *The FBI's secret memos show an agency obsessed with "neutraliz(ing)" MLK*. Apr 2018, de CNN Lloc web: <https://edition.cnn.com/2014/11/14/us/fbi-and-mlk/index.html>

King Luther, M. (1968). *I've Been to the Mountaintop*. Abril 2018, d'American rhetoric Lloc web: <http://www.americanrhetoric.com/speeches/mlkivebeentothemountaintop.htm>

ROSADO, R. (2017). *'I am not your negro' y 15 documentales más sobre el racismo en Estados Unidos*. De Fotogramas. Lloc Web: <http://www.fotogramas.es/Cinefilia/documentales-racismo-Estados-Unidos>

Bunche J, R. (Feb. 2014). *2014 report by the University of California, Los Angeles, on diversity in Hollywood*, Center for African American Studies at UCLA, 6. Maig, 2018. De socialsciences.ucla.edu

Child, B. (Jan. 2016). *Spike Lee to boycott the 2016 Oscars over lack of nominee diversity*. Maig, 2018, de *The Guardian* Lloc web: <https://www.theguardian.com/film/2016/jan/18/spike-lee-boycott-2016-oscars-nominations-academy-awards-lack-of-diversity>

(Dec. 2011). *2011 National Film Registry More Than a Box of Chocolates*. Març, 2018, de Library of Congress. Lloc web: <https://www.loc.gov/item/prn-11-240/>

Vaidyanathan, R. (Nov. 2014). *Ferguson riots: Ruling sparks night of violence*. Feb. 2018, de BBC. Lloc web: <http://www.bbc.com/news/world-us-canada-30190224>

Fenton, J. (April 18, 2015). *Hundreds at Baltimore police station protest over man's injuries during arrest*. Maig, 2015. de *The Baltimore Sun*. Lloc web: <http://www.baltimoresun.com/news/maryland/bs-md-shooting-20150418-story.html>

Yan, H. (June 27, 2017). *'Black Lives Matter' cases: What happened after controversial police killings*. Maig, 2018, de CNN. Lloc web: <https://edition.cnn.com/2017/06/26/us/black-lives-matter-deaths-outcomes/index.html>

Capra, F. *Why We Fight: Prelude to War*. Feb. 2018, de Internet ARCHIVE Lloc web: <https://archive.org/details/PreludeToWar>

Madrigal, A. (abr 2018). *When the Revolution Was Televised*. abr 2018, de *The Atlantic*. Lloc web: <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2018/04/televisions-civil-rights-revolution/554639/>

Moyer, L. (Jan. 2018). *black unemployment rate falls to record low*. Maig 2018, de CNBC Lloc web: <https://www.cnbc.com/2018/01/05/black-unemployment-rate-falls-to-record-low.html>

Schaub, M. (Nov 13, 2017). *California will be the first state to use LGBT-inclusive history textbooks in schools*. Maig, 2018, de *Los Angeles Times*. Lloc web: <http://www.latimes.com/books/jacketcopy/la-et-jc-lgbt-textbooks-20171113-story.html>

Rothman, L. & Ronk, L. (Nov 03, 2016). *LIFE Magazine and Loving: The Photos That Captured a History-Making Couple*. Feb, 2018, de TIME Magazine. Lloc web: <http://time.com/4533385/life-magazine-loving-grey-villet/>

King, Martin Luther, Jr. (1991). *A testament of hope : the essential writings of Martin Luther King, Jr.* San Francisco :HarperSanFrancisco.

King, Martin Luther, Jr. (1968). *The Trumpet of Conscience: The King Legacy*. Boston, Massachussets :Beacon Press

Renata, N. (Feb 2017). *When the black justice movement got too powerful, the FBI got scared and got ugly*. Feb 2018, de Timeline Lloc web: <https://timeline.com/black-justice-fbi-scared-ebcf2986515c>

Maning, J. (May 15, 2018). *Membership of the 115th Congress: A Profile*. May, 2018, de Congressional Research Service Sitio web: <https://www.senate.gov/CRSpubs/b8f6293e-c235-40fd-b895-6474d0f8e809.pdf>

Garrow, D. (APRIL 4, 2017). *When Martin Luther King Came Out Against Vietnam*. Mar, 2018, de The New York Times Lloc web: <https://www.nytimes.com/2017/04/04/opinion/when-martin-luther-king-came-out-against-vietnam.html>